

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Markéta Kuřátková

**Autismus u dětí školního věku a vzdělávání autistických
dětí v okrese Náchod**

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce:

PeaDr. Věra Kovářiková, Ph.D

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2018-2021

BACHELOR THESIS

Markéta Kuřátková

**Autismus u dětí školního věku a vzdělávání autistických
dětí v okrese Náchod**

Prague 2021

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PeaDr. Věra Kovářiková, Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 22.2.2021

.....

Markéta Kuřátková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní PeadDr. Věře Kovářkové, Ph.D, za vstřícnost při konzultacích a zvláště za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce. Dále děkuji paní Mgr. Martině Karkošové Ph.D. za konzultaci spojenou s technickými parametry bakalářské práce a paní Mgr. Jířině Kubasové, za jazykovou korekturu textu.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje dětem s autismem. V teoretické části zpracovává charakteristiku autismu i jeho diagnostiku. Dále je popsána výchova dětí s PAS, jejich činnost ve volném čase a návrhy vhodných aktivit. Zobrazuje také možnosti vzdělávání. V praktické části práce představuje osm žáků s PAS, kdy na základě vypracovaných kazuistik a pozorování porovnává jejich vzdělávání.

Klíčová slova

Autismus, děti, hračky, chování, kazuistika, PAS, porovnání, pozorování, volný čas, výchova, vzdělávání

Annotation

The Bachelor thesis is dedicated to children with autism. The theoretical part is processing characteristics of autism and its diagnostics. Further, there is described an upbringing of children with ASD, their activities in their free time and suggestions for suitable activities. Also includes educational options. In the practical part of this annotation, there is a compartment of education between eight autistic children based on observation and elaboration of case studies.

Keywords

ASD, Autism, behaviour, casuistry, children, comparison, education, free time, observations, toys, upbringing

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYMEZENÍ AUTISMU	10
1.1 Charakteristika.....	10
1.2 Diagnostika.....	14
2 CHOVÁNÍ.....	15
3 VÝCHOVA	16
3.1 Pochvala	16
3.2 Pokárání	17
3.3 Trest	18
3.4 Činnost autistů ve volném čase	21
3.5 Vhodné hračky.....	21
3.6 Návrhy aktivit.....	22
4 VZDĚLÁVÁNÍ	23
4.1 Předškolní vzdělávání	24
4.2 Základní vzdělávání.....	26
PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 METODOLOGIE	31
5.1 Cíl průzkum.....	31
5.2 Vzorek respondentů šetření.....	31
5.3 Metodologie pedagogického výzkumu	31
6 VÝZKUMNÉ METODY	33
6.1 Kazuistika.....	33
6.1.1 Respondent č.1	33
6.1.2 Respondent č.2	36
6.1.3 Respondent č.3	38
6.1.4 Respondent č.4.	40
6.1.5 Respondent č. 5	41
6.1.6 Respondent č. 6	43

6.1.7	Respondent č. 7	45
6.1.8	Repondent č. 8.....	46
6.2	Analýza pozorování	48
6.2.1	Respondent č. 1	48
6.2.2	Respondent č.2	49
6.2.3	Respondent č. 3	51
6.2.4	Respondent č. 4	52
6.2.5	Respondent č. 5	52
6.2.6	Respondent č. 6	53
6.2.7	Respondent č. 7	54
6.2.8	Respondent č. 8	55
7	VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	61
8	ZÁVĚR.....	62
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	64
	SEZNAM ZKRATEK	67
	SEZNAM TABULEK	68
	SEZNAM PŘÍLOH	69

ÚVOD

Tato bakalářská práce pojednává o autismu, což je porucha postihující celou osobnost. Diagnostika této poruchy je velmi obtížná a zdlouhavá. Rodiče mohou u svých dětí odhalit autismus pomocí jednoduchých testů či podle charakteristického chování dětí. Základním poznatkem je, že děti s autismem nekomunikují s okolím, straní se kolektivu, uzavírají se samy do sebe a lpí na zcela nefunkční rutině.

Výchova a vzdělávání dětí s PAS je velice obtížná a vyžaduje velkou míru trpělivosti. Základním pravidlem je tyto děti neustále motivovat a podporovat v jejich rozvíjení. Výchova musí mít jasně stanovená pravidla, která se dětem často opakují, čímž dochází k jejich osvojení. Během vzdělávání děti často podporuje asistent pedagoga, který napomáhá s aktivitami během výuky i začleňováním do třídního kolektivu.

Cílem této práce je bližší seznámení s problematikou autismu. Práce také ukazuje rozdílný přístup k výuce autistického dítěte. Praktická část porovnává osm žáků, kteří se vzdělávají v běžné základní škole či základní škole speciální. K porovnání žáků dochází pomocí kazuistik a pozorování.

Autismus jsem si vybrala, neboť je to dle mého názoru velmi zajímavá, veřejností málo známá porucha osobnosti. Výskyt autismu je v současnosti stále častější, proto je nutné, aby se o něm společnost více dozvěděla a pochopila tak chování dětí s PAS. V minulosti jsem měla možnost pracovat v běžné základní škole i v základní škole speciální, tudíž vím, že přístup k dětem je v každém zařízení bohužel velmi odlišný.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ AUTISMU

1.1 Charakteristika

Autismus pochází z řeckého slova autos, které přeložíme jako sám či samo. Tento termín poprvé použil v roce 1911 švýcarský psychiatr Paul Eugen Bleuler, později pak v roce 1943 rakouský dětský psychiatr Leo Kanner. Jedná se o vývojovou poruchu, která zasahuje celou osobnost a provází ji celoživotně. Je zaměřena k vlastní osobě a projevuje se poruchou kontaktu s vnějším světem, narušeným rozvojem sociálních interakcí a zvláštnostmi v chování. K těmto poruchám se mohou přidružit i další, například porucha pozornosti a specifické poruchy učení, špatný spánek či hyperaktivita. Prvotní projevy autismu mohou rodiče pozorovat již během prvního roku dítěte, diagnostika ale probíhá až kolem 3-5 let. Způsoby chování dětí se stále mění. S rostoucím věkem se autistické rysy zvyrazňují. U každého dítěte se projevují jinak, proto se před pár lety začal pro tyto poruchy používat souhrnný název - poruchy autistického spektra (PAS).

Příčina autismu není přesně známá, ale předpokládají se genetické faktory, mozková poškození, infekční onemocnění, chemické procesy v mozku nebo nedostatečné propojení mozkových center. Nejčastější otázka ohledně příčin bývá, zda je autismus dědičný. Lékaři na tuto otázku odpovídají spíše kladně, protože nemají dostatek faktů ji vyvrátit. Badatelé se tím zabývají již desítky let a stále nemají výsledek, zda ano, či ne. „V Utahu se podařilo vědcům získat možnost vyšetření členů šesti generací z rodu, v němž bylo 7 mužů postižených autismem. Bohužel ani v takto definovaném a velmi těsně propojeném souboru geneticky blízkých osob s jednou poruchou nenalezli žádný společný kandidátní gen.“ (STRUNECKÁ, 2016, s. 60). Další vědci zabývající se tímto tématem také zatím nenašli důkaz potvrzující fakt, že autismus je dědičný. I díky tomuto faktoru je určení autismu zdlouhavé, nepřesné a drahé.

V současnosti žije v České republice přibližně 15 000 - 20 000 osob s PAS. Z 10 000 novorozenců se tato porucha vyskytuje u 20, což znamená, že ročně se jich zde narodí až 200. V Evropě vědci udávají 60 osob s poruchou autistického spektra na 10 000 lidí. Odborníci jsou ale s tímto číslem v rozporu. Domnívají se, že osob může být

mnohonásobně více, poněvadž počet případů stále narůstá. Od roku 2000 se počet osob s PAS zdesetinásobil. Procento výskytu je zároveň čtyřikrát vyšší u chlapců, než dívek. Studie dále udává, že přibližně 75% všech osob s autismem má tuto poruchu spojenou s mentální retardací. U čtvrtiny těchto osob se vyskytuje lehká až střední, zhruba u poloviny pacientů pak těžká až hluboká mentální retardace.

Podle projevů autismu dělí diagnostika tuto poruchu do tří základních oblastí: sociální interakce, komunikace a omezený repertoár zájmů a činností. Tyto oblasti nazýváme autistická triáda. Pro stanovení diagnózy musí být přítomno alespoň šest z níže uvedených symptomů.

Sociální interakce

Nutno nejprve podotknout, že poruchy sociální interakce jsou individuální a závisí na míře postižení. Projevují se neschopností používat obecné formy vystupování, jako jsou gesta, pohled do očí a výraz tváře. Dále je obtížné vytváření vztahů mezi vrstevníky, sdílení pocitů radosti, smutku a podobně. Autisté také mají nedostatek sociální vzájemnosti, aktivně se neúčastní her, ostatní osoby berou pouze jako pomocníky pro svůj život. Jak je již zmíněno výše, vše je individuální, proto u některých osob s autismem je setkávání a sdružování s okolím naopak velmi intenzivní, až nepříjemné. Tyto osoby nemají žádné zábrany, nepocítují sociální normu, a tak se snaží navázat kontakt s kýmkoliv a kdekoliv. Rády na ostatní osoby sahají, pozorují je, chtějí se zapojit do jejich aktivit a pokud jim to jejich stav umožňuje, dlouho s nimi komunikují.

Komunikace

Zcela chybí nebo je velice opožděn vývoj mluvené řeči až u 50% případů. Zároveň chybí i způsob komunikace pomocí mimiky a gest a neschopnost udržení očního kontaktu. Špatně dekodují, co chtějí ostatní osoby pomocí mimiky říci. Autisté mají problém řeči porozumět, špatně chápou rozsáhlá souvětí či slovní obraty. Pokud je u autistů řeč vyvinuta, chybí jim schopnost zahájit a udržet konverzaci. Bohužel nechápou ani její význam. Jejich řeč je stále monotónní, nedokážou skrze ni interpretovat své pocity. Při konverzaci s autistou je třeba „číst mezi řádky“, protože někteří nepoužívají slova dle jejich významu, ale podle situací, ve které je dříve slyšeli a dělá jim problémy i

dvojí význam slov. Většinou tedy bývá komunikace s autistou obtížná, opět ale záleží na míře postižení.

Zájmy a aktivity

Zde se jedná o specifické chování a činnosti, které jsou spojeny se špatnou představivostí a nepoddajností myšlenkových procesů. Zájmy a aktivity jsou omezené zjevným přilnutím ke specifické nefunkční rutině a stereotypními, opakujícími se pohyby, které mohou být například třepání rukama a prsty, kroucení prsty, chůze po špičkách, točení se do kola, nebo také složitý komplex pohybů celého těla. Autisté často přilnou k rutině, kterou vyžadují přesně dodržovat. Může se jednat o čtení pohádky před spaním, ale také oběd v určitou hodinu, či stálé opakování oblíbené písničky/zvuku. Velice špatně reagují na změny. Vždy by měli být dopředu informováni, jaké aktivity budou probíhat a pokud nastane změna, musí být dopředu informováni. Dále mají tendenci vše nové důkladně pozorovat, někdy i očichat či ochutnat. Jakmile si oblíbí hračku, přilnou k ní a chtějí jí mít neustále u sebe. Nosí ji s sebou do školy, na výlety, všude doma. U autistů se také může vyskytovat porucha sebepoškozování.

Symptomy

Největší kontakt mají s dítětem jeho rodiče, proto jako první zpozorují, že něco není v pořádku. Už během prvního roku si mohou všimnout, že se dítě od svých vrstevníků odlišuje. Jedním z příznaků je velmi slabá a zaostalá komunikace. Již v kojeneckém věku děti nebreptají jako ostatní miminka a nemají potřebu komunikovat. Ve věku batolecím tato porucha přetrvává. Chtějí-li se domluvit s rodiči, mohou používat i vlastní vymyšlená slova. Pokud je u dítěte řeč vyvinutá, přestane ji postupem času používat. Jakmile se jim rodiče snaží něco vysvětlit, jedná se o velmi zdlouhavý proces, jelikož dítě nechápe, co se po něm žádá. Jsou případy, kdy děti nereagují na své jméno, nebo se chovají, jako kdyby neslyšely vůbec. Izolují se do svého vlastního světa, kde nepotřebují druhé. Vůči přítomnosti ostatních osob jsou flegmatictí a nevyvolává to v nich žádné emoce.

U osob s PAS postrádáme zahájení konverzace pomocí očního kontaktu. Během samotné konverzace se pak dívají jinam, stále přejíždějí pohledem z jedné strany na druhou, hledí na různé předměty, hlavně aby nemusel proběhnout onen oční kontakt.

Dalším signálem je lhostejnost k hračkám a nesdílení radosti z poznávání nových předmětů. Autista nepotřebuje velké množství moderních hraček ani poznávat jejich nové druhy. Častokrát přilnou k jedné hračce či věci, se kterou si hrají hodiny. Může se jednat o auto, ale také o obyčejnou kuchyňskou vařečku či smetáček. Tuto věc pak nosí stále s sebou a na určitou dobu se pro ně stává nejdůležitější věcí na světě.

Zahrnujeme sem také opakující se zbytečnou rutinu. Děti si například stále dokola opakují větu, kterou zaslechly v obchodě či mateřské škole. Význam dané věty postrádají, ale to jim nebrání v jejím používání. Dále mohou chtít chodit každý den na stále stejnou procházku a podobně. Těchto případů, kdy dítě stále opakuje jednu situaci dokola, je mnoho. Autisté nemají změny rádi a musí na ně být upozorněni v dostatečném předstihu.

V neposlední řadě je třeba zmínit i agresivitu. U dětí se může projevit v mnoha podobách. Snaží se vydobýt si své pomoci pláče, křiku i násilí. Neznají hranice, tudíž ze svých nároků nepolevují, dokud nedosáhnou svého cíle. Jsou situace, kdy děti rodiče vzteky bijí, kopou do nich, plivou na ně nebo křičí. Tyto situace nastávají i díky malichernostem, jako je zákaz čokolády ve večerních hodinách, nebo narušení již zmíněné rutiny. Tato agresivita je spjata i se sebepoškozováním. Nejčastěji se jedná o úmyslné bouchání hlavou do zdi, bití se pěstmi do hlavy, kousání se ro rukou a kousání nehtů až do krve. Pro rodiče musí být pohled na jejich milované dítě, které se záměrně poškozuje, zdrcující.

Dalším signálem jsou abnormální pohyby těla. Jedná se o stále se opakující motorické manýry těla, které nazýváme jako sebestimulační chování. Na okolí tyto pohyby působí zneklidňujícím dojmem. Nejčastěji se jedná o typ chůze, kdy našlapují pouze na špičky nohou. Kroky působí nejistě a může se zdát, že dítě brzy spadne na zem. Patří sem i kolébání se, hraní si s prsty, kroucení prstů a jiné.

Všechny zmíněné varovné signály se u autistů běžně vyskytují, avšak míra těchto symptomů je individuální. Existuje řada testů, které rodičům pomohou autismus odhalit. Tyto testy jsou standardně dostupné na internetu, tudíž je při zpozorování symptomů může použít každý rodič.

1.2 Diagnostika

Diagnostika autismu je velice složitý a zdlouhavý proces. Je třeba dítě sledovat, zaznamenávat jeho vývoj a chování od narození až po aktuální stav a současně znát kompletní rodinnou anamnézu. Je velice důležité, aby probíhala spolupráce mezi všemi odborníky, kteří se na diagnostice podílejí. Konečnou diagnózu provádí psychiatr. Musí jí však předcházet pravidelná konzultace s pediatrem dítěte, logopedem a speciálním pedagogem, kteří bývají s dítětem v kontaktu jako první. Dále se musí porucha konzultovat s neurologem, genetikem, foniatrem, psychologem, pedagogem a odborníkem na metodické a dědičné poruchy.

Prvotní podnět, že se jedná o PAS, dají rodiče nebo pedagog dítěte, který navrhuje následující vyšetření. Autistické rysy se mohou měnit, proto je třeba projevy dítěte sledovat dostatečně dlouho. Samotné určení diagnózy je velice dlouhý proces. Je to způsobeno i díky faktu, že se Česká republika potýká s nedostatkem dětských psychiatrů. Dalším důvodem je skutečnost, že v dnešní době bohužel stále neexistuje žádné neurologické, biochemické či biologické vyšetření, které by vykazovalo vysokou pravděpodobnost přítomnosti autismu. Diagnostiku by ulehčila i inovace dokumentu České lékařské společnosti - Doporučené postupy. Pervazivní poruchy v dětství¹, který je ve stejném znění již od roku 2001.

Pro diagnostiku autismu je nutné nejprve odlišit přidružené poruchy jedince a provést jejich diagnostiku. Dále je nutné odlišit poruchu autismu od ostatních poruch. Rodiče tak musí s dítětem absolvovat jedno vyšetření za druhým, což děti nesnášejí dobře.

Zde je chronologický nástin, jak diagnostika probíhá.

1. Poté co rodiče zpozorují abnormální chování u svého dítěte, kontaktují lékaře, se kterým si domluví schůzku. První setkání probíhá pouze mezi rodiči dítěte a lékařem, kdy rodiče sdělují své postřehy a kompletuje se potřebná dokumentace.

¹ Hrdlička M., Hort V. doporučené postupy. Pervazivní vývojové poruchy v dětství. Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně, Praha 2001

2. Další návštěvy se účastní už i dítě, u kterého chceme provést diagnostiku. Tato schůzka může trvat v řádu hodin. Dítě je zde podrobně pozorováno a lékař si utváří úsudek o situaci. Tato schůzka se zpravidla mnohokrát opakuje, dokud nedojde ke shromáždění potřebných informací. Na jejich základě stanoví lékař příslušnou diagnózu. Stanovení diagnózy je několikaměsíční proces.
3. Následuje zapojení dalších odborníků, kteří na základě předání informací a spolupráce prokazují, zda je stanovená diagnóza správná. Jelikož je zde zapojeno mnoho odborníků, kteří spolu musí případ neustále konzultovat, průběh tohoto určení je opět v řádu měsíců.
4. Potvrzení konečné diagnózy dítěte.
5. Posledním bodem diagnózy je navázání spolupráce mezi lékaři, speciálně pedagogickým centrem a školou, kterou dítě navštěvuje. Zpravidla se vytvoří individuální vzdělávací plán a pedagogové jsou poučeni, jak k dítěti přistupovat.

Určení diagnózy je pouze prvním krokem v celém procesu. Je třeba, aby se rodiče i pedagogové nadále vzdělávali a porozuměli tak autismu, jak nejvíce je to možné. Je nutné naučit se s autisty jednat, vychovávat je a vzdělávat. Bohužel se vyskytují i případy, kdy rodiče diagnostiku zanedbají a k dítěti tak nikdy nenajdou cestu.

2 CHOVÁNÍ

Chování se může mírně lišit v závislosti přidružených poruch a handicapů. Jak je již zmíněno v předchozí kapitole, osoby s PAS nekomunikují, řeč je pro ně velmi obtížná. V několika případech je řeč vyvinuta, vždy ji však rozeznáme od klasické plynulé řeči. Ostatní se mohou snažit ji napodobovat, avšak u mnoha jedinců zní mluvené slovo spíše jako skřek. Autisté, u kterých se řeč nevyvinula vůbec, často komunikují pomocí piktogramů nebo obrázků.

Jsou to samotáři, a jakmile se ocitají v širším obklopení lidí, znervózní a dochází u nich k sebestimulačnímu chování, či k agresi. Komplexně by se dalo říci, že se velmi obtížně orientují v našem světě, proto se často různým situacím vyhýbají. Pocit nervozity a negativní reakce u nich nastává i ve chvíli, kdy přijde nečekaná změna. Autisté si velmi dlouho zvykají na nové prostředí a nové osoby, které jim přišly do života. Na následné

odloučení reagují velmi špatně. Nedokáží si osvojit důvody, proč je někdo v jejich životě opustil.

Na chování má velký vliv prostředí, ve kterém žijeme. U autistů je tomu stejně. Existují prostředí, kde se osoby s touto poruchou necítí dobře, což dávají najevo křikem, pláčem či pohybem, který je charakterizuje.

Nesouhlas s aktuální aktivitou a mrzutost dávají najevo agresivním chováním. Sebepoškozování je pak spjato s určitými osobními problémy. Může tím být vyjádřena vzpomínka na nepříjemné události, myšlenky či nervozita. Dítě si tím také může chtít vydobýt pozornost, která se mu nedostává. Pokud se například dítě bije do hlavy, vždy přiběhne rodič nebo pedagog, který ho uklidňuje a konejší. Dítě si tak spojí, že pokud se bije, někdo k němu přijde a stará se o něho.

Tak jako poškozují autisté sebe a jiné osoby, tak také velice často ničí věci ve svém okolí. Jedná se o individuální příznak. Někteří rozbijí vše, co se jim dostane do ruky a je nablízku. Většinou to dělají z důvodu nervozity, nebo se nám snaží říct, že danou věc nemají rádi.

3 VÝCHOVA

Ať už hovoříme o jakékoliv výchově, vždy se jedná o velice náročný proces, který mají rodiče (nebo pedagogové) pouze ve svých rukou. Výchova dětí s autismem je zvláště složitá. Děti musí mít jasně vymezená pravidla, která se jim neustále opakují a vysvětlují. Během výchovy je třeba, dle aktuální situace, střídat pochvalu, pokárání a trest. Každý z těchto postupů musí přijít bezprostředně poté, co dítě vykoná zadanou činnost správně, či se chová nevhodně. Nic se však neobejde bez rozvahy a empatie rodičů i pedagogů.

3.1 Pochvala

Nejdůležitějším faktorem ve výchově je pochvala. Dítě nebo dospělý, každý je rád, když je za svou práci pochválen. Děti se z této maličkosti radují dlouho, dodá jim to potřebné sebevědomí a chuť pokračovat. Je potřebné, aby pochvala byla nedílnou součástí výchovy, zároveň aby převažovala nad tresty. Pochvala může být ústní, fyzická či formou odměny.

Ústní

Ústní pochvala nás nic nestojí, a přesto dítěti předá hodně. Musí k ní docházet během činnosti a bezprostředně po ní. Aktivita, za kterou dítě chválíme, se liší podle věku a stavu dítěte. Menší dítě můžeme chválit za rozpoznání geometrických tvarů, barev, nebo postavení komínu z kostek. Starší za zvládnutí domácího úkolu, správně vyplněný test, ale také za překonání osobních překážek. Je dobré děti chválit komplexně za chování během dne, např. „Dnes mi Jeník udělal velikou radost, byl celý den hodný kluk!“ Během pochvaly je třeba se na dítě tvářit vlídně a upřímně.

Fyzická

Dalším typem pochvaly je pochvala fyzická. Tato pochvala je efektivní pouze tehdy, nemá-li dítě obtíže s fyzickým kontaktem. Za dobré chování můžeme dítě pohlady po vlasech, ramenu, ruce, zádech, obejmout ho, zatančit si s ním, zatleskat, zvolit takové činnosti, které budou pro dítě odměnou. Každý má vlastní styl těchto projevů pochvaly, je však nutné vyzorovat, z jakého typu se nejvíce těší dítě a uplatňovat ten.

Odměna

Posledním způsobem, jak dítěti vyjádřit, že pracovalo nebo se chovalo dobře, je odměna. Měla by následovat výhradně po splnění úkolu či dobrém chování, nikoliv ve chvíli, kdy si ji chce dítě vydobýt pláčem. Zvyklo by si, že odměny dosáhne prakticky vždy, když chce, a ztrácelo by tak motivaci. Typ odměny se liší podle dítěte. Nejčastěji se jedná o dobrotu, kterou má dítě rádo, např. bonbon, kousek čokolády, hrozinky, ořechy a jiné pochutiny, které má dané dítě nejraději. Další motivační odměnou jsou sběratelské kartičky, obrázky, drobné předměty nebo si můžeme vytvořit vlastní žetony, které si dítě ve větším nasbíraném množství může měnit za drobnou hračku nebo dobrotu. Dochází tak k neustále motivaci, získat vytouženou odměnu.

3.2 Pokárání

Pokárání bývá většinou čistě spontánní záležitostí. Jakmile si všimneme, že dítě nevykonává zadané úkoly, nebo se chová nevhodně, řekneme mu jasné a zřetelné „NE!“. Někdy se pouze stačí zamračit, zakroutit hlavou, nebo vztyčit výstražný ukazováček. Již

zmíněný společenský nesouhlas vyjádřený slovem ne je běžná věc, která se využívá u dětí i dospělých jakéhokoli věku. Je třeba opakovat to pokaždé, kdy dojde k nevhodnému chování, aby si to dítě dokázalo propojit. Zároveň musíme být u této metody opatrní a všimnout si následné reakce dítěte. Některé nachází uspokojení, jakmile se na ně někdo zlobí a na zakázání činnosti reaguje opačným způsobem, než je žádoucí. Nepřestane, ba naopak ještě zesílí a čeká, jaká reakce od rodiče přijde. V takové situaci je třeba zachovat klid a dítěti opět důrazně zopakovat, co dělá špatně. Pokud ani toto nepomůže, může rodič přistoupit k jednomu z trestů.

3.3 Trest

Stejně jako předchozí metody i trest je třeba praktikovat bezprostředně po špatném chování. Pokud budeme například čekat, až přijdeme domů z procházky a neprovedeme ho na dané procházce, dítě si později nespojí, za co je po časové prodlevě trestáno. Musíme zde také dodržovat zásadu, aby byl trest přiměřený věku a zdravotnímu stavu dítěte. Trest může být mírně omezující a silně omezující.

Mírně omezující

Tyto tresty používají rodiče a pedagogové spontánně, není třeba je plánovat dopředu. Jedná se nejčastěji o odejmutí hračky, se kterou si dítě nehraje hezky, dočasné odebrání jídla, či malý fyzický trest. V knize *Strategie a metody výuky dětí s autismem a dalšími vývojovými poruchami*² autoři uvádějí sedm typů mírně omezujícího trestu.

Ignorace nežádoucího chování – vyhasínání

Jedná se o velmi běžnou metodu, která je založena na ignorování dítěte, jakmile se jeho chování stává nevhodné. Příklad dítě soustavně vyplazuje jazyk, rodič jeho chování přehlíží a chová se, jako kdyby se nic nedělo. Jelikož dítě nemá na chování odezvu, přestane ho to po určité době bavit a činnost omezí. Je třeba vyvarovat se zde situaci, kdy

²SCHOPLER, Eric, Robert Jay REICHLER a Margaret LANSING. *Strategie a metody výuky dětí s autismem a dalšími vývojovými poruchami: příručka pro učitele i rodiče*. Vyd. 2. Přeložil Miroslava JELÍNKOVÁ, přeložil Věra POKORNÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-898-2.

se dítě ignoruje i mimo nevhodné chování. Aby byl tento postup účinný, je třeba, aby trest přicházel soustavně od rodičů, pedagogů, či jiných osob, které jsou s dítětem v kontaktu.

Trestný čas

Tento typ trestu je taktéž využíván velmi často a bezprostředně. Jedná se o moment, kdy dítěti po jeho nežádoucím chování dočasně přerušíme jakékoliv podněty utvářející jeho pozitivní náladu. Můžeme ho za trest posadit samotného ke stolu a nechat ho pozorovat ostatní děti, jak si hrají, nebo od něho na chvílku odejít a říci, že se vrátíme, až se bude chovat správně.

Společenský nesouhlas

Nesouhlasem dáváme běžně najevo, s jakým chováním dítěte nejsme spokojeni. Jedná se o podobný způsob, jako je již zmíněné pokárání.

Deprivace

Dítěti způsobíme citové strádání díky odejmutí jeho oblíbené hračky, nebo přerušením oblíbené činnosti. Tento typ trestu je třeba využívat u starších dětí, které pochopí, z jakého důvodu k odejmutí došlo. Zároveň se nedoporučuje aplikovat jej častěji než jednou týdně.

Přesycení

Metoda, kdy dítěti zadáme práci vycházející z jeho opakovaného špatného chování. Jedná se o zhruba 15 minutovou činnost, kdy dítě např. díky neustálému vylévání pití musí stírat celou podlahu. Tímto způsobem se opět snažíme eliminovat četnost výskytu specifického chování. Tato metoda musí být dopředu promyšlena a je třeba zaznamenávat si reakce dítěte.

Odnětí jídla

K odnětí jídla dochází ve chvíli, nedodrží-li dítě základy slušného chování během stolování. Jídlo je na krátkou dobu dítěti odejmuto a po zmírnění nevhodného chování se

mu zpět vrátí. Pokud trest zadávají pedagogové, je zde nutná předchozí konzultace s rodiči, zda s typem trestu souhlasí.

Fyzický kontakt

Jedná se o velmi běžný a spontánní druh trestu, kdy dítě mírně plácneme přes ruku, zadek, či jiné části těla. Tento trest využívají nejčastěji rodiče, jelikož pedagogové k němu nemají příslušné kompetence. Je nutné, aby k tomuto trestu nedocházelo často a aby byl fyzický kontakt opravdu slabý.

Silně omezující

Tyto tresty je třeba využívat zcela výjimečně, a to v situaci, kdy je dítě svým chováním nebezpečné pro okolí. Nejprve by měl být aplikován mírný trest a až po jeho neúčinnosti lze přistoupit k silně omezujícímu trestu. Všechny druhy tohoto trestu je třeba mít dobře naplánované a s jejich využíváním musí být obeznámeni všichni, kteří se na výchově podílejí.

Nejčastější využívaná metoda je izolace. Ve chvíli, kdy dítě svým chováním může ublížit na zdraví sobě či jiným osobám, je možné odvést ho do izolované místnosti, kde ho necháme dostatečně dlouhou dobu, během níž dojde ke zklidnění stavu dítěte. V místnosti by mělo být co nejméně předmětů, aby zbytečně nedocházelo k jejich poškození ze strany dítěte. Dále musí být místnost zabezpečená, aby si dítě nemohlo ublížit. Po ukončení izolace se dítě opět vrací ke svým povinnostem.

Pokud se u dítěte nevhodné chování vyskytuje často, může dojít po konzultaci s odborníky, tj. psychologem, speciálním pedagogem, psychiatrem, i k medikaci dítěte. Cílem medikace je zmírnit impulzivní chování. Je velmi důležité, aby léky podávali dítěti rodiče či pedagogové, čímž se předejde možnému úmyslnému předávkování ze strany dítěte.

3.4 Činnost autistů ve volném čase

Děti s PAS volný čas obvykle nemají rády, jelikož postrádají základní prvky, které činí jejich vrstevníkům volný čas příjemný. Pokud jde o určování jejich aktivit, jsou děti s PAS zcela závislé na někom jiném.

Aktivity musí být uzpůsobeny tak, aby odpovídaly individuálním možnostem každého jednotlivce. Každému autistickému dítěti se samozřejmě líbí jiná činnost, takže musíme brát v úvahu věk, všeobecný rozvoj i komunikační schopnosti jednotlivých dětí.

Děti s poruchou PAS potřebují stejné aktivity jako zdravé děti, postrádají však bezprostřednost, která by jim umožnila rozdělit jejich volný čas do více částí. Proto je důležité, aby se každému dítěti dostalo potřebné podpory. Podstatné je také vzít v úvahu téměř úplnou závislost dětí s autismem na vzorech. Tato závislost má sice několik záporů, ale musíme věřit, že se autistické děti ve volném čase naučí podobným aktivitám jako děti zdravé.

Organizace volného času autistům napomáhá v mnoha ohledech. Zapojují se díky tomu více do kolektivu a mají možnost zlepšovat své vztahy s vrstevníky. Mohou s nimi procvičovat i své znalosti a dovednosti. Díky častějšímu kontaktu s vrstevníky ubývá problémového chování v kolektivu.

Děti by měly vědět, v jakém sledu po sobě budou následovat denní aktivity, je to pro ně snazší. Potřebují určitý časový rozvrh, a pokud neumí číst, pak nakreslit obrázky s aktivitami. Aby došlo k pochopení obrázků ze strany dětí, je nutné ukazovat jim maximálně tři obrázky najednou.

Doma je vhodné zapojovat je i do rodinných aktivit. Mohou pomoci s mytím nádobí, vysáváním či mytím auta. Co se týče dětského pokoje a hraček, je dobré naučit děti, aby si po sobě uklízely samy. Pokud to jejich zdravotní stav nedovoluje, je třeba, aby při úklidu alespoň spolupracovaly.

3.5 Vhodné hračky

Hra se výrazně uplatňuje v dětství, zejména v prvních šesti letech života. Protože mnohé životní situace jsou nad síly a pochopení dítěte a nemůže se s nimi vyrovnat ve skutečném životě, řeší je ve svých představách, hraje si. Opět je důležité, aby hračky

odpovídaly fyzickému i psychickému vývoji dítěte. Toho by si měli být vědomi hlavně rodiče, kteří hračku kupují.

V zájmu rodičů i pedagogů je, aby se dítě hračkami, hlavně těmi s reedukačním charakterem, brzy nepřesýtilo. Z tohoto důvodu je třeba zamezit situaci, kdy si dítě vybírá hračky samo dle své libosti. Doporučuje se uložit hračky mimo dosah dětí a zároveň je vhodné využívat je později jako odměnu, či motivaci. Jedná-li se o společenské hry, je naopak vhodné, dát dítěti možnost vybrat si z několika možností. Nikdy by ale neměla nastat situace, kdy se dítě do hry nutí.

Pro batolata s poruchou PAS jsou vhodné závěsné hračky, které nejprve vzbuzují vizuální dojem a později umožňují dítěti, aby se samo spolupodílelo na činnosti s nimi. Dále sem patří chraštítko, která jsou uzpůsobena, aby je lehce uchopily děti s nedostatečnou koordinací pohybů a méně rozvinutou jemnou motorikou. Vhodné je i zatloukání kuliček, či zastrkávání geometrických tvarů do přiměřených prostorů, což vyžaduje, aby se dítě plně soustředilo. Hrou se cvičí prostorová orientace a podporuje se citlivost prstů.

Také je pro ně vhodný tahací vozíček ve tvaru housenky, který je znázorněn v příloze č. 1. Tato hračka od dítěte vyžaduje velkou koncentraci, jelikož během tahání housenky musí dítě udržet rovnováhu, chodit přímo a hračku nepřevrhnout. Stabilita housenky je však vysoká, protože kdyby se stále převracela, byla by pro dítě velkým zdrojem frustrace.

Starší děti uspokojíme například skládáním puzzle či magnetickou stavebnicí. Většina dětí s PAS má ráda míč, proto je dobré hrát s nimi i míčové hry. Mohou se učit chytat ho, či trefovat se na cíl.

3.6 Návrhy aktivit

Během výchovy je nutné naučit dítě, aby se pokud možno zabavilo samo. Jakmile není volný čas dítěte naplněn nějakou aktivitou, rodiče musí mít dítě neustále na očích a nezvládají tak své další povinnosti. Ve chvíli, kdy se dítě nudí, narůstá také výskyt nevhodného chování, agrese a vzteku. Před zvolenou činností je dobré ujistit se, že dítě

daná aktivita baví a zvládne ji. Níže popisují čtyři typy aktivit, kterými se dítě s autismem zaměstná.

Pohybové aktivity

Mnoha autistickým dětem dělá největší radost intenzivní fyzický pohyb, při kterém prožívají pocit uspokojení z docíleného úspěchu. Je tedy velmi důležité chodit s nimi na pravidelné procházky a umožnit jim přístup do tělocvičen, sálů a sportovních hřišť. Spousta dospívajících autistů má ráda jízdu na kole, běhání, sáňkování nebo i plavání. Aktivní činností se zároveň unaví a po zbytek dne u nich převažuje dobré chování.

Výtvarné a tvořivé aktivity

Děti jsou vděčné, jakmile se jim naskytne možnost tvořit. Ve svých obrázcích i vyrobených předmětech často znázorňují své emoce, proto je velice důležité nechat jim při tvorbě volnost. V této oblasti se nabízejí činnosti, jako je stavění modelů letadel či různé koláže. Na koláže není potřeba nic speciálního, postačí obyčejné zbytky látky, papíru či polystyrenu. Dítě následně kousky předmětů lepí na papír, kde může mít již předkreslený nějaký symbol nebo tvar. Vhodná je také výroba dekorací, kde dítě projevuje svou fantazii. Starší děti si mohou najít oblibu v jednoduchém háčkování, nebo si mohou prohlížet a číst knihy. Někdy je třeba dětem při těchto aktivitách pomoci. Míra pomoci zaleží na způsobilosti dítěte.

Senzorické aktivity

Protože je autismus provázen celkovým opožděným vývojem, jsou i schopnější děti na jiné psychosomatické úrovni než jejich vrstevníci. Mezi aktivity poskytující smyslové prožitky patří veškeré činnosti související s barvami, zpěvem, hraním si s předměty různých tvarů a zvuků, hra na písku a podobné činnosti. Některé děti si rády hrají se světlem, proto jim můžeme na hraní poskytnout baterku.

4 VZDĚLÁVÁNÍ

Tato kapitola se zaměřuje na typy škol, práci asistenta pedagoga, školských poradenských zařízení, výchovného poradce i metodika prevence.

Vzdělávání v České republice upravuje zákon č. 284/2020 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), vyhláška č. 606/2020 Sb. o vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných a vyhláška č. 607/2020 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Děti s PAS mají právo vzdělávat se v běžných mateřských i základních školách s využitím podpůrných opatření, dále pak v praktických a speciálních školách, nebo dokonce i doma v rodině.

Na základě doporučení speciálně pedagogického centra (SPC), které zpracovává velmi podrobnou zprávu o dítěti, z níž pak vychází individuální vzdělávací plán, může ředitel školy zažádat krajský úřad o zřízení pozice asistenta pedagoga.

Všeobecně se soudí, že děti s autismem nemají k učení žádný motiv. Zaměřují se pouze na své chování a okolí naprosto ignorují. Svě vrstevníky ignorují zejména o pauzách, které jsou mezi výukou. Jako motivaci během výuky dětem většinou dáváme drobné předměty, jako samolepky, kartičky či bonbony. Velmi se také osvědčily činnosti jako je např. polechtání, pochvala, krátká přestávka na odpočinek či na jejich oblíbenou hru.

Velkou roli hraje samozřejmě i rychlost, jakou děti učíme. Většinou dětí vyhovuje rychlejší tempo, kdy si mezi různými tématy mohou dát kratší pauzu. Zároveň se doporučuje věnovat se během výuky více činnostem souběžně, než dítě opakovaně učit pouze jeden fakt.

4.1 Předškolní vzdělávání

Mateřské školy se řídí školským zákonem č. 284/2020 Sb. dále zákonem č. 197/2014 Sb. o pedagogických pracovnících a vyhláškou č. 423/2020 Sb. o předškolním vzdělávání. Vzdělávání probíhá v běžných či speciálních mateřských školách. Děti se zde mnohou vzdělávat v rozmezí dvou až šesti let života. Docházka je povinná pouze ve chvíli, kdy dítě do začátku školního roku dosáhne věku pěti let. Rozsah povinného předškolního vzdělávání je stanoven na nepřerušené 4 hodiny denně. V mladším věku dítěte je docházka zcela dobrovolná. Jakmile se nejedná o předškolní povinné vzdělávání, jsou zákonní zástupci povinni odvádět příslušné škole úplatu za služby, které jejich dítěti poskytuje.

Školský zákon³ upravuje cíle mateřské školy následovně: „*Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.*“.

Běžné mateřské školy mohou dle vyhlášky č. 423/2020 Sb. naplnit jednu třídu až do počtu 24 dětí. Pokud je do třídy zařazeno dítě s přiznaným podpůrným opatřením třetího stupně z důvodu mentálního postižení, dále také čtvrtého nebo pátého stupně podpůrného opatření, snižuje se maximální počet dětí ve třídě o 2 děti. Nejvyšší počet dětí ve třídě se sníží o jedno dítě, je-li ve třídě zařazeno dítě s podpůrným opatřením třetího stupně bez důvodu mentálního postižení. Z výše uvedených důvodů lze nejvyšší počet dětí ve třídě snížit maximálně o 5 dětí. Mateřská škola si také může vyhradit oddělení pouze pro děti, které mají jakoukoliv poruchu či znevýhodnění.

Speciální mateřská škola se řídí školským zákonem č.284/2020 Sb. je určena pro děti se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním. Třída mateřské školy pojme minimálně 6 a maximálně 14 dětí s ohledem na jejich speciální vzdělávací potřeby. Pokud by byl tento počet dětí ve třídě vysoký a nebylo by tak možné plnit vzdělávací potřeby dětí, je možné snížit počet dětí ve třídě na minimálně 4 a maximálně 6 dětí. Počty dětí ve třídě upravuje vyhláška č. 606/2020 Sb. Standardně bývají speciální mateřské školy součástí základních škol speciálních. Mezi pracovníky SPC patří speciální pedagog, výchovný poradce, metodik prevence, logoped, psycholog a sociální pracovník, se kterými probíhají konzultace ohledně výchovy i vzdělávání dětí. Poskytování poradenských služeb upravuje vyhláška č. 607/2020 Sb. Je zde navázána i intenzivní spolupráce se zákonnými zástupci dětí.

³Zákon č. 284/2020 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: Sbíрка zákonů České republiky, § 33, s. 28-29.

Školský zákon 284/2020 Sb. §37 udává možnost odkladu povinné školní docházky. Pokud není dítě mentálně dostatečně vyspělé, ředitel základní školy může na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny (PPP) schválit odložení povinné školní docházky. Povinnou školní docházku lze nejdéle odložit do počátku školního roku, kdy je dítěti osm let.

4.2 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání se v České republice řídí zákonem č. 284/2020 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném, a jiném vzdělávání (školský zákon), dále zákon č. 379/2015 Sb. o pedagogických pracovnících, vyhláškou 606/2020 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, vyhláškou 607/2020 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, vyhláška č. 162/2018 Sb. o vedení dokumentace škola školských zařízeních a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky a aktuálně také vyhláškou č. 233/2020 Sb. o některých zvláštních pravidlech pro vzdělávání v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii koronaviru SARS CoV-2.

Školský zákon upravuje docházku do základní školy jako povinnost žáků. Pokud žák do školy záměrně nedochází, škola má povinnost informovat o této skutečnosti příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Za vysokou školní absenci dětí mohou být jejich zákonní zástupci až trestně stíháni. V ČR je základní vzdělání zpravidla rozděleno do 9 ročníků. Tyto ročníky se následně dělí na nižší 1. stupeň a vyšší 2. stupeň. Nižší stupeň je určen pro žáky od 1. do 5. ročníku, druhý pak od 6. do 9. ročníku.

Běžná základní škola

Zde jsou autisté vzdělávání spolu se svými vrstevníky, kteří nevykazují žádné poruchy či znevýhodnění. Vyhláška č. 606/2020 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, §17 upravuje počet žáků ve třídě, kdy třídu smí navštěvovat maximálně pět žáků s priznaným podpurným patřením druhého až pátého stupně. Společně si zde žáci osvojují učivo školního vzdělávacího programu. Rozsah získaných dovedností v běžné základní škole je u všech dětí shodný.

Děti s PAS jsou zde zpravidla vzdělávány podle individuálního vzdělávacího plánu (IVP), který vypracovává školské poradenské zařízení. IVP vychází ze školského zákona 284/2020 Sb. §18, dále ho definuje vyhláška č. 606/2020 Sb. § 3 a 4. Jedná se o materiály, které slouží všem pedagogům, kteří se podílejí na výchově a vzdělání integrovaného dítěte. Je zde zdůvodněno, proč je žákovi IVP umožněn, dále priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka, předměty, ve kterých je výuka realizována podle IVP, a specifikace podpůrných opatření. Pedagogičtí pracovníci školy, kde se dítě vzdělává, jsou povinni prostudovat si tento dokument a k žákovi přistupovat dle pravidel, která jsou zde uvedena. Seznámení s dokumentem musí zároveň stvrdit svým podpisem. V příloze A je zobrazen IVP žáka s autismem.

Dodržování IVP je velmi důležité. Děti mohou mít například upravený způsob prověřování znalostí. Díky špatné komunikaci u nich nemusí být doporučeno ústní zkušební, testy mají být kratší než pro ostatní žáky a otázky v nich mají být spíše uzavřeného charakteru. Zadávání činností musí být jasné a srozumitelné, pokud dítě čemukoliv nadále nerozumí, učitel zadání opět vysvětlí. Vyučující žáka zohlední i během hodnocení. Pokud by byl žák s podpůrným opatřením srovnáván s ostatními žáky, mohl by ztratit motivaci. I během výuky je třeba dítě neustále motivovat, jak je již zmíněno v předchozí kapitole.

K žákovi s PAS je velmi často přidělen asistent pedagoga (AP), jehož činnost vychází ze zákona č. 379/2015 Sb. § 20 a vyhlášky č. 606/2020 Sb. § 5. AP vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, kde je umístěno dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole, kde se žáci vzdělávají formou individuální integrace. AP spolupracuje s ostatními pedagogickými pracovníky a pomáhá během výchovy žáků s PAS ve škole. Svou pomoc poskytuje žákům se specifickými poruchami učení, kdy podporuje jejich samostatnost a zapojení do všech aktivit, které ve škole probíhají. Dále poskytuje poradenské služby a pomáhá s organizováním činnosti žáka. Svou práci vykonává dle přesně vymezených postupů a pokynů kvalifikovaného učitele či vychovatele.

U dětí nízkého školního věku asistent pedagoga s dítětem zpravidla dochází i do odpolední družiny, kde mu napomáhá začlenit se do kolektivu spolužáků. Během povinné

školní docházky asistent dítě doprovází i na aktivity konající se mimo prostory školy, např. školní výlety, turistický a lyžařský výcvik, exkurze.

Podpůrné opatření v podobě AP dítěti doporučuje speciálně pedagogické centrum nebo pedagogicko-psychologická poradna, kde probíhá speciálně-pedagogické vyšetření dítěte. Rozsah přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga určuje ředitel školy.

Základní škola speciální

Speciální škola se řídí školským zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání č. 284/2020 Sb. § 48 vzdělávání žáků se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami a s autismem, zákonem č. 333/2012 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, dále také vyhláškou č. 606/2020 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

V České republice se vyskytuje více typů speciálních škol, kam jsou žáci zařazováni podle své mentální a psychické úrovně. Úroveň vzdělávání je upravena možnostem dítěte. Vzdělávání se poskytuje v denní formě, kdy žáci do školy dochází každý pracovní den v týdnu. Pokud je bydliště dítěte od školy příliš vzdáleno, existují v České republice i základní školy speciální, které mají při škole zřízený internát. Základní školy speciální jsou určeny pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a mentálním postižením. Školy si na základě rámcového vzdělávacího programu vytvoří školní vzdělávací plán, dle kterého dochází k edukaci a hodnocení žáků.

Rámcový vzdělávací program (RVP) vymezuje § 3 odst. 1 a § 4 Školského zákona č. 284/2020 Sb. a je vydán Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. RVP stanovuje především cíle vzdělávání, jeho formu, délku, obsah a hodnocení. Hodnocení na základní škole speciální probíhá slovní formou. Dle náročnosti se člení obsah vzdělávání do jednotlivých ročníků a je závazný pro tvorbu školního vzdělávacího plánu, učebnic a učebních textů.

RVP pro obor vzdělávání základní škola speciální⁴ upravuje vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením následovně: „Vzdělávání je přizpůsobeno žákům se sníženou úrovní rozumových schopností, s psychickými zvláštnostmi, zejména s nedostatečnou úrovní koncentrace pozornosti a nízkou úrovní rozvoje volných vlastností. Vzhledem k těmto nedostatkům žáci nemohou zvládat požadavky základního vzdělání, ale jsou schopni osvojit si základy vzdělání. Ve vhodně upravených podmínkách a při odborné speciálně pedagogické péči si žáci osvojují základní vědomosti a dovednosti, vytvářejí si návyky potřebné k orientaci v okolním světě, k dosažení maximální možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob a k zapojení do společenského života.“.

RVP také upravuje vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami a autismem v základní škole speciální. Vzdělávání těchto žáků bývá velice náročné a nelze ho poskytovat ve stejném pojetí, jako je poskytováno vzdělávání v běžné základní škole. Cílem vzdělávání je naučit žáky největší možné soběstačnosti v oblasti hygieny, stravování a sebeobsluhy. Dále u žáků, v co nejvyšší možné míře, rozvíjet pohyblivost a komunikační dovednosti. Do výuky jsou zařazeny i různé typy rehabilitačního cvičení a relaxační činnosti. Základní škola speciální pro žáky s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami a autismem je dle Školského zákona č. 284/2020 Sb. § 48 odst. 2. rozdělena do deseti ročníků, které se dělí na první a druhý stupeň. Do prvního stupně je zařazena 1. - 6. třída, do druhého stupně 7 – 10. třída. Po souhlasu krajského úřadu a na základě zákona č. 248/2020 Sb. § 48a, může základní škola speciální zřídit třídy přípravného stupně, kde jsou žáci připravováni na školní vzdělávání. Děti mají možnost být do přípravného stupně zařazeny na žádost zákonných zástupců a musí být starší pěti let.

Počet žáků ve třídě základní školy speciální se řídí vyhláškou č. 606/2020 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, §25 odst. 1. Dle této vyhlášky je do třídy zařazeno nejméně 6 a nejvíce 14 žáků. Pokud školské

⁴ BRYCHNÁČOVÁ, Eva a Marie MÁLKOVÁ. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální*. Výzkumný ústav pedagogický v Praze Novodvorská 1010/14, 142 01 Praha 4: Tauris, 2008. ISBN 978-80-87000-25-0.

poradenské pracoviště shledá, že počet žáků ve třídě je vysoký a zabraňuje tak naplnění vzdělávacích potřeb žáků, může být tento počet snížen na minimálně 4 a maximálně 6 žáků.

Poskytování poradenských služeb

Poskytování poradenských služeb upravuje vyhláška č. 607/2020 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Školská poradenská zařízení poskytují žákům poradenské služby prostřednictvím speciálních pedagogů, psychologů, logopedů a sociálních pracovníků. Dělí se na pedagogicko-psychologickou poradnu (PPP) a speciálně pedagogické centrum (SPC). Školy poskytují svým žákům poradenské služby prostřednictvím výchovných poradců a metodiků prevence.

Služby poskytující PPP upravuje vyhláška č. 607/2020Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, §5. Služby se poskytují ambulantně v místě poradny, nebo mohou osoby vykonávající činnosti poradny navštívit žáka v jeho škole. PPP zjišťuje, zda jsou děti po pedagogicko-psychologické stránce schopny započít povinnou školní docházku. Dále na základě speciálně pedagogické a psychologické diagnostiky stanovuje návrhy podpůrného opatření žáka. Poradenskou činnost poskytuje žákům, jejich zákonným zástupcům i ostatním pedagogům.

SPC se řídí vyhláškou č. 607/2020 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, § 6. Své poradenské služby poskytují žákům s mentálním, tělesným, sluchovým či zrakovým postižením, s vadami řeči, se souběžným postižením více vadami nebo žákům s autismem.

Škola poskytuje poradenské služby prostřednictvím výchovného poradce a metodika prevence, vyhláška č. 607/2020 Sb. § 7. Výchovným poradcem je nejčastěji učitel příslušné školy, který má na poradenské služby vyčleněnou jednu až pět hodin přímé pedagogické činnosti. Do pozice výchovného poradce jmenuje učitele ředitel školy. Pozici výchovného poradce reguluje MŠMT a je spojena s povinným dalším vzděláváním dle vyhlášky 329/2013 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. Výchovný poradce poskytuje

kariérové poradenství a šetření žáků, kteří během vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost. Dále připravuje podmínky pro integraci žáků se zdravotním postižením a zprostředkovává nové metody pedagogické diagnostiky a intervence. V případě metodika prevence se taktéž jedná o učitele s rozšířeným vzděláním. Metodik prevence nemá zkrácený úvazek přímé pedagogické činnosti. Jeho pracovní náplní je mapovat situace ve škole a žákům nabízet pomoc během řešení rizikových problémů.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE

5.1 Cíl průzkum

Cílem tohoto průzkumu je porovnání kvality vzdělávání autistických dětí v běžné základní škole a základní škole speciální a následné poukázání na rozdílný přístup i úroveň vzdělávání v těchto institucích.

5.2 Vzorek respondentů šetření

Ke komparaci jsem vyhledala žáky s PAS, kteří navštěvují běžnou základní školu, základní školu speciální pro žáky s lehkým mentálním postižením a specifickými vývojovými poruchami chování a základní školu speciální pro žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami a autismem.

Jedná se o čtyři žáky z běžné základní školy a čtyři žáky ze základní školy speciální. Z běžné základní školy se jedná o Jáchyma A. 15 let, Šimona K. 9 let, Emily C. 12 let a Filipa S. 12 let. V základní škole speciální jsem vyhledala Lukáše N. 15 let, Tomáše N. 12 let, Beátu C. 11 let a Jiřího V. 8 let.

5.3 Metodologie pedagogického výzkumu

Metody pedagogického výzkumu jsou rozděleny na kvalitativní a kvantitativní metody přístupu. Kvalitativní přístup, který jsem v této práci využila ke shromáždění potřebných dat, vymezuje Miroslav Chráska (2016, s. 29) následovně: „*vychází zejména*

z fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí, a tudíž kvalitativně orientované výzkumy připouštějí existenci více realit“.

Kvalitativně orientovaný výzkum v práci využívám z důvodu neschopnosti respondentů se středně těžkou a těžkou mentální retardací účastnit se kvantitativní metody výzkumu, jako je test či dotazník. Metody výzkumu této bakalářské práce jsou kazuistika a standardizované, zjevné pozorování.

Analýza dokumentace

Nejdříve jsem prostudovala dokumentaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ze které jsem následně mohla čerpat pro sepsání kazuistik. Na základě souhlasu zákonných zástupců mi dokumentace byla ve všech případech poskytnutá prostřednictvím základních škol. V osobních složkách žáků jsem se zaměřila na diagnózu, chování, individuální vzdělávací plán a prospěch ve škole. Zároveň jsem zde získala informace o rodinné situaci, jejich zázemí, výchově, zda respektují rodiče a podobně. Pro upřesnění informací ohledně chování a vzdělávání žáků jsem vyhledala vyučující a asistenty pedagoga, se kterými jsem skutečnosti konzultovala.

Kazuistika

Kazuistika neboli případová studie je vědecké zpracování konkrétního případu. Součástí jsou informace jako jména respondentů, věk, rodinná anamnéza, osobní anamnéza, školní prospěch, zda mají asistenta pedagoga, oblíbené a méně oblíbené předměty, přednosti a koníčky dítěte, vztah k rodičům, pedagogům i kamarádům, povaha a na závěr uvádím prognózu.

K vypracování kazuistik jsem dostala souhlas žáků, jejich zákonných zástupců, vedení školy, třídních učitelů, asistentů pedagoga a ostatních pedagogických pracovníků.

Standardizované, zjevné pozorování

Pozorování probíhalo pomocí striktně dané formy. Vždy probíhalo v základní škole žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Soustředila jsem se na chování žáků během vyučování, jejich aktivitu a znalosti. Cílem pozorování bylo zjistit, jaké přístupy mají

k žákovi s PAS pedagogové klasické základní školy a základní školy speciální, zda se dodržuje individuální vzdělávací plán žáka a jaké jsou podmínky pro jejich studium.

Vzhledem k situaci spojené s pandemií SARS-CoV-2 bylo pozorování žáků obtížné a nebylo možné provádět jej ve vyšším rozsahu. U respondentů č. 1 a 2 se pozorování konalo v prosinci roku 2020, kdy vzdělávání žáků probíhalo denní formou. Zbytek respondentů byl pozorován během vládou nařízené distanční výuky, kdy žáci docházeli do škol pouze individuálně.

Kritéria pozorování: zkoumání prostoru školy – vybavenost školy, zda mají žáci možnost se ve škole uvolnit, např. v relaxační místnosti, chování pedagogů k žákům, komunikace mezi žákem a pedagogem, hodnocení a motivace žáků, verbální i neverbální projevy dětí na přítomnost autisty ve třídě. Tyto parametry uvádím v tabulkách 1 - 4 na straně 57-60.

6 VÝZKUMNÉ METODY

6.1 Kazuistika

6.1.1 RESPONDENT Č.1

Jméno: Jáchym A.

Věk: 15 let

Bydliště: Náchodsko

Škola: Základní škola, Náchodsko

Rodinná anamnéza: matka L. A., 52 let, administrativní pracovnice na městském úřadě, otec P. O., 60 let, důchodce, sourozenci - sestra 32 let, bratr 28 let

Chlapec žije pouze se svou matkou v panelákovém bytě. Otec a matka přerušili své styky brzy po narození syna. Starší sourozenci mají jiného otce než chlapec a již vedou vlastní rodinný život. Oba mají vysokoškolské vzdělání a v pracovním životě jsou

úspěšní. Na výchově chlapce s PAS se aktivně podílí i babička chlapce. Ze strany Jáchyma se jí nedostává dostatečného respektu.

Vztah mezi chlapcem a jeho otcem byl opětovně navázán před několika lety. Jáchym otce navštěvuje dvakrát v týdnu - úterý a čtvrtek. Během této návštěvy se otec aktivně podílí na vzdělávání chlapce, společně vypracovávají obtížné domácí úlohy. Chlapec o otci hovoří laskavě, nedovede si spojit skutečnost, že ho i s matkou otec opustil v jejich velmi složité životní situaci.

Doma má striktně stanovený řád, který musí dodržovat. Chování matky vůči chlapci je vlídné, snaží se u něho rozvíjet samostatnost a zodpovědnost. V domácím prostředí dominuje dobrá nálada, která se mění pouze tehdy, nechce-li chlapec vykonávat své školní povinnosti.

Osobní anamnéza:

Nízká porodní váha, diagnostikován dětský autismus, vokální a motorická tiková porucha projevující se chroptěním, otevřenými ústy a třesem horní poloviny těla do předklonu a zpět. Dále se vyskytuje porucha aktivity a pozornosti. Špatně si zvyká na změny a hůře ovládá své emoce. Spánek chlapce je klidný a dlouhý, má problémy se vstáváním v brzkých ranních hodinách. Introvert, nevyhledává kontakt s vrstevníky. V mladším věku přetrvávaly sklony k afektivnímu chování.

Školní anamnéza:

V předškolním věku navštěvoval mateřskou školu speciální. Byl zde tichý, nezapojoval se do kolektivních prací ani her. Na doporučení SPC následoval odklad povinné školní docházky.

Nyní je žákem 9. ročníku běžné základní školy. Chlapci je diagnostikována specifická vývojová porucha učení – dysgrafie. Komunikační schopnost je narušena dyslalií a zadrháváním. Od počátku školní docházky vykazuje problémy spojené se soustředěním se na výuku. První stupeň základní školy probíhala zdoluhavá socializace. Obtížně si osvojoval pravidla školy, přítomnost spolužáků a vyučujících. Od prvního ročníku je navázána spolupráce s asistentkou pedagoga. Mají spolu vlídný vztah, Jáchym

ji respektuje, důvěřuje jí a je zde vytvořené i velké citové pouto. Dobrý školní prospěch u něho přetrvává od nižšího stupně základní školy do současnosti.

Přechod z nižšího stupně základní školy na vyšší byl pro chlapce nesnadný. Těžko se adaptoval na časté střídání vyučujících. Projevuje se zde krátkodobá pozornost, obtížné zahajování aktivit, malá aktivita ve výuce a zvýšená unavitelnost. Úkolem AP je chlapce soustavně vybízet k započetí práce a upozorňovat ho, aby veškerou svou pozornost soustředil na aktuální učivo.

Mezi jeho oblíbené předměty patří informační a komunikační technologie a zeměpis. Na PC tráví také podstatnou část svého volného času. Jelikož rád objevuje nové destinace, má v zeměpise velký přehled. Naopak před výukou předmětu matematiky a českého jazyka se u něho projevuje stav úzkosti. Z důvodu dyslálie pro něho není komfortní, má-li vystupovat před spolužáky.

Kontakt se spolužáky nenavazuje. Je pro něho frustrující zeptat se jich pouze na zadání domácího úkolu. Třídní kolektiv se ho snaží začlenit mezi sebe a chovají se k němu velice vlídně. Ve třídě navazuje kontakt pouze s jedním chlapcem (s diagnostikou ADHD), tráví s ním přestávky.

Školské poradenské pracoviště vypracovalo individuální vzdělávací plán, podle něhož vyučující chlapce vzdělávají. Výklad učiva musí být jednoduchý a jasný, přičemž si pedagog soustavně ověřuje, zda Jáchym všemu porozuměl. Pokud by se mu osvojení nových informací nedařilo, je třeba využít názorné pomůcky, jako jsou videa, obrázkové knihy, schémata. Zápisy z učiva má chlapec dostávat kopírované, nebo je může psát na PC, který mu škola zapůjčila. Kontrola vědomostí probíhá formou testů, kdy je lepší volit uzavřené otázky. Z důvodu dyslálie a zadržávání se nedoporučuje chlapce ústně zkoušet, naopak je třeba omezit jeho vyvolávání. Velmi důležitá je jeho motivace formou pochvaly, malou odměnou a podobně.

Chování:

Velmi dobře vychovaný, slušný, introvertní povaha. Pokud však komunikuje s člověkem, kterého dobře zná, je schopen se uvolnit a sdílet své pocity. Je vznětlivý,

rozladí ho maličkosti. Dále je úzkostlivý, vztahovačný a líný. S probíhající pubertou dochází ke zhoršení chování. Respekt má ze své matky a pedagogů mužského pohlaví.

Prognóza:

Cílem Jáchyma je úspěšně absolvovat střední školu zakončenou maturitní zkouškou a stát se programátorem. Je velmi obtížné potvrdit, zda se mu to podaří. Vzhledem k nesoustředěnosti a problému započít aktivitu si myslím, že tento cíl je nad jeho možnosti. Dle mého názoru by v budoucnu mohl být chlapec zaměstnán na pozicích, kde jsou vykonávány lehčí pomocné práce. Pokud by se chtěl osamostatnit, mohla by mu pomoci nezisková organizace NAUTIS.

6.1.2 RESPONDENT Č.2

Jméno: Lukáš N.

Věk: 15 let

Bydliště: Ostravsko

Škola: Základní škola speciální pro žáky s lehkým mentálním postižením a specifickými vývojovými poruchami chování, Náchodsko

Rodinná anamnéza: matka H. N., 45 let, kuchařka, otec P. N., 47 let, dělník, sourozence nemá

Chlapec v batolecím věku adoptován. Biologičtí rodiče jsou narkomani, o poznání syna nejeví zájem. Na doporučení lékaře nebyl Lukáš se svým původem a biologickými rodiči nikdy seznámen. Sourozence chlapec nemá. Žije s adoptivními rodiči v městském bytě 3+1. Vztahy uvnitř rodiny jsou dobré, chlapec o rodičích hovoří pěkně. Rodiče jsou na chlapce nadmíru hodní, přehlíží jeho nevhodné chování, nejsou důslední. Pro uklidnění situace chlapci raději umožní téměř vše, co si přeje.

Osobní anamnéza:

Od útlého věku problémy se soustředěním a odmítáním veškerých povinností. Opožděný vývoj řeči. V předškolním věku diagnostikován autismus. Projevuje se impulzivita, nízká

frustrační tolerance a sklon k agresivnímu chování. Chlapec nedokáže odhadnout, jak se chovat ve společnosti – narušený morálně hodnotový systém. Velmi nízká soustředěnost.

Školní anamnéza:

Předškolní vzdělávání probíhalo od povinného předškolního věku v běžné mateřské škole na Ostravsku. Probíhala zde spolupráce s asistentkou pedagoga, která pomáhala chlapci rozvíjet jeho osobnost a korigovala jeho nevhodné chování. Již v předškolním věku se projevovala zvýšená agresivita. Odklad povinné školní docházky.

Do prvního ročníku nastoupil Lukáš do běžné základní školy na Ostravsku. Od počátku školní docházky chlapce podporovala asistentka pedagoga. Postupně zhoršování chování, stoupající agresivita. Na žádost zákonných zástupců byl chlapec od počátku šestého ročníku přeřazen do základní školy speciální pro žáky s lehkým mentálním postižením a specifickými vývojovými poruchami chování, Náchodsko.

Nyní navštěvuje 9. ročník této školy. Vzhledem k značné vzdálenosti mezi školou a bydlištěm je chlapec ubytován na školním internátě. Pravidelně jedenkrát týdně probíhá konzultace se školní psycholožkou. Chlapec si prostřednictvím nevhodného chování vynucuje pozornost pedagogů. Odmítá spolupracovat, úkony chce provádět pouze za odměnu. Nesouhlas vyjadřuje verbálním i násilným agresivním chováním.

Vyučování opakovaně narušuje formou výkřiků a procházením se po třídě. Respektuje pouze svého třídního učitele, ženskou autoritu nepřijímá. Bezdůvodně útočí na spolužáky a demolizuje majetek školy. Prospěch má dostatečný. Ve třídě ho spolužáci akceptují, má zde i kamarády.

Chování chlapce na školním internátě je nevyhovující. Je ubytován na samostatném pokoji. Vzhledem k ničení školního majetku je jeho pokoj velice strohý, pouze stůl, postel a skříň. Projevuje se zde jeho závislost na mobilním telefonu, který používá zejména k poslechu hudby.

Chování:

Chování Lukáše je obtížně korigovatelné. Z tohoto důvodu byl zákonnými zástupci umístěn do základní školy speciální. Chlapec je emočně labilní, má nízké, až nulové

pracovní návyky, není schopen autoregulace. Jeho chování je charakteristické častým unikem mimo realitu.

Prognóza:

Chlapec není schopen sdělit, co je jeho životním cílem. Nepředpokládám, že je schopen zvyknout si na chod společnosti a zapojit se do běžného života, plnit pracovní povinnosti. Pokud se jeho chování zmírní, mohl by být zaměstnán v chráněné dílně. Po odstěhování od zákonných zástupců je možnost chlapce ubytovat v organizacích zaměřujících se na péči o osoby s PAS.

6.1.3 RESPONDENT Č.3

Jméno: Tomáš N.

Věk: 12 let

Bydliště: Pardubicko

Škola: Základní škola speciální pro žáky s lehkým mentálním postižením a specifickými vývojovými poruchami chování, Náchodsko

Rodinná anamnéza: matka J. N., 42 let, dělnice, otec neuveden, sourozence nemá

Chlapec žije v rodinném domě s matkou a jejím partnerem. Matka trpí silnou epilepsií, informace o biologickém otci nejsou známe. Rodinné zázemí je problematické, matka obtížně zvládá aplikovat vhodné edukační postupy pro výchovu syna. Vztah mezi Tomášem a přítelem matky je slabý, absence citové vazby. Diagnostikována oční vada-dalekozrakost.

Osobní anamnéza:

Přibližně ve věku 4 let diagnostikován autismus, který se projevuje problémy v oblasti komunikace, sociální interakce a představitosti. Není schopen aktivně se zařazovat do školního kolektivu. Chlapec má obtíže v chápání emočních projevů ostatních osob. Obtížně se soustředí, je snadno unavitelný. Vyskytují se u něho problémy

spojené s přijímáním změn, následné reakce jsou nevyzpytatelné. Diagnostikovány specifické poruchy učení, dyslexie a dysgrafie.

Školní anamnéza:

Předškolní vzdělávání absolvoval v mateřské škole speciální. Nezapojoval se zde do sociálních aktivit, byl spíše tichý. Od útlého věku měl sklony k agresi a sebeagresi. Následoval přechod chlapce do běžné základní školy. Vzhledem k nízké soustředěnosti, opakujícímu se nevhodnému chování a omezené schopnosti prakticky využívat nabyté schopnosti a dovednosti byl chlapec po ukončení druhého ročníku v běžné základní škole umístěn do základní školy speciální pro žáky s lehkým mentálním postižením a specifickými vývojovými poruchami chování, Náchodsko.

Záměna školního prostředí byla pro chlapce frustrující. Nyní navštěvuje pátý ročník již zmíněné základní školy speciální. Tomáš je ubytován na školním internátě, na který se adaptoval velmi dlouho. Po celou dobu povinné školní docházky je mu poskytnuto podpůrné opatření formou asistenta pedagoga. Čtvrtý ročník základní školy byl pro chlapce velmi obtížný, z důvodu neprospěchu jej musel opakovat.

Kontakt s vrstevníky nenavazuje. Objevují se u něho problémy s akceptováním pedagogů a soustavným překračováním stanovených pravidel. Vzhledem k těmto skutečnostem vyžaduje neustálý dohled vyučujícího či asistenta pedagoga. Často na sebe upozorňuje vykřikováním a vyluzováním neartikulovaných zvuků.

Chlapec má obtíže zobecňovat získané poznatky či dovednosti a aplikovat je v sociálním prostředí školy. Nechápe časové sledy činností, nedovede si sám naplánovat volný čas a vymezit jeho cíle. Během osvojování učiva je nutné využívat vizuální podporu.

Chování:

Sociální nezralost, chování chlapce odpovídá mladšímu věku. Chová se neadekvátně pro dané situace. Není schopen zpětně vysvětlit své chování a nést za něj důsledky. V komunikaci lpí na vlastních tématech hovoru. Často uniká do svého fantazijního světa.

Během probíhající puberty se chování Tomáše zhoršuje. Přestává spolupracovat a nerespektuje dospělé.

Prognóza:

Tomáš nemá vytyčený životní cíl. Po ukončení povinné školní docházky by mohl absolvovat praktickou školu dvouletou, která je určena žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud se jeho agresivní chování zmírní, v budoucnosti bude schopen využít zaměstnání v chráněné dílně či péči, kterou zprostředkovávají neziskové organizace zaměřující se na osoby s PAS.

6.1.4 RESPONDENT Č 4.

Jméno: Šimon K.

Věk: 9 let

Bydliště: Náchodsko

Škola: Základní škola, Náchodsko

Rodinná anamnéza: matka A. K., 40 let, lékařka, otec L. K., 42 let, lékař, sourozenec– bratr 11 let

Šimon bydlí se svými rodiči a starším bratrem v rodinném domě. Vztahy uvnitř rodiny jsou velmi dobré. Rodiče se snaží vést chlapce k samostatnosti. Během výchovy aplikují doporučené metody. Chlapec projevuje k rodičům respekt a úctu. Rodina spolu tráví veškerý volný čas, rodiče poskytují dětem zážitky prostřednictvím výletů.

Osobní anamnéza:

Diagnostikován Aspergerův syndrom (AS) s poruchou aktivity a pozornosti. Vyšší unavitelnost. Pozornost je krátkodobá, chlapec je během aktivity lehce vyrušitelný okolními podněty. Má potíže s jemnou motorikou a grafomotorikou. Diagnostikována dyslexie, zároveň projevuje znaky dyskalkulie.

Školní anamnéza:

Předškolní vzdělávání probíhalo v běžné mateřské škole. Chlapec byl zde tichý, nezapojoval se do třídních aktivit. Nyní je žákem třetího ročníku běžné základní školy. Od počátku povinné školní docházky využívá pomoci AP. Na prostředí školy se adaptoval velmi dobře. Ke škole a pedagogům á vytvořený citový vztah.

IVP chlapce doporučuje poskytovat přesné instrukce během edukace. Dále jednoduché zadávání úkolů, stručný výklad učiva, pomoc AP při orientaci v učivu a využívání vizuální podpory. Tempo je pomalé, není však vhodné chlapce pobízet k rychlejšímu tempu. Z důvodu vyšší unavitelnosti je doporučeno umožnit chlapci během výuky krátkou relaxaci.

Vzhledem k dyslexii se vyskytují problémy při čtení a psaní. Tempo čtení je pomalé, nejprve hláskuje, pak spojuje do slabik. V matematice počítá chlapec po jednotkách. Edukace probíhá pomalejším tempem, je však úspěšná. K pokynům učitele přistupuje zodpovědně a s motivací. Sporadicky navazuje kontakt se spolužáky.

Chování:

V chování je patrný mírný psychomotorický neklid, malá sebedůvěra, nejistota. Respektuje pokyny dospělých osob. Je milý a zdvořilý. Snaží se osamostatnit. Komunikuje pouze, pokud je to nutné.

Prognóza:

Jelikož se chlapec snaží být samostatný, je pravděpodobné, že se mu povede vést i samostatný život. S pomocí AP by mohl absolvovat střední odborné učiliště a uplatnit se na méně náročných či pomocných pracovních pozicích.

6.1.5 RESPONDENT Č. 5

Jméno: Emily C.

Věk: 12 let

Bydliště: Náchodsko

Škola: Základní škola, Náchodsko

Rodinná anamnéza: matka S. C., 48 let, podnikatelka, otec neuveden, sourozenci – bratr 24 let

Emily žije v panelákovém bytě pouze se svou matkou. S otcem kontakt neudrží matka, ani Emily. Starší bratr s nimi domácnost nesdílí, vede již vlastní život. V rodinném bytě často pobývá babička, která se podílí na výchově dívky. Rodinné vztahy jsou komplikované, Emily matku nerespektuje. Matka nezvládá doporučené postupy při výchově, je příliš impulzivní.

Osobní anamnéza:

Diagnostikován dětský autismus a hyperkinetické poruchy. Nerovnoměrný vývoj rozumových schopností. V řeči se vyskytuje vada výslovnosti – dívka vyslovuje tvrdé slabiky měkce. Nedokáže se sama zabavit, musí být k činnostem vedená. Vyskytují se problémy se sociálním přizpůsobením.

Školní anamnéza:

Předškolní vzdělávání dívka absolvovala v běžné mateřské škole, kde se jí dostávalo podpory asistenta pedagoga. Již v nízkém věku na sebe ráda upozorňovala. Po doporučení PPP následoval odklad povinné školní docházky.

Nyní dívka navštěvuje pátý ročník běžné základní školy. Od prvního ročníku je poskytováno podpůrné opatření formou AP. Z důvodu obtížné edukace a kvůli nevhodnému chování Emily dochází k časté výměně AP. Dívka vyhledává slabiny pedagogů, na které následně útočí. Je vůdčí osobnost, snaží se manipulovat se spolužáky. Kolektiv třídy dívku akceptuje, velké sociální vazby však nejsou navázány.

IVP udává zkrácenou či méně náročnou formu testů. Zároveň je třeba poskytnout na zpracování testů delší časový úsek. Psaní diktátů je redukováno na pouhé doplňování písmen. Vzhledem k těmto skutečnostem je školní prospěch dívky dobrý. Přetrvávají nízké pracovní návyky, tempo velmi pomalé.

Krátkodobá pozornost, během vyučování opakovaně vykonává nevhodné činnosti, jako jsou kresba po vlastním těle, úprava vlasů, česání, konzumace jídla, procházení po

třídě. Úmyslně vyhledává pozornost ostatních žáků. Upozorňuje na svou osobu prostřednictvím vyluzování zvuků, zpěvem a opakujícími se pohyby.

Chování:

Krátkodobá pozornost, nesoustředěnost. Obtížné respektování autorit. Dívka bez důvodu střídá náladu – emoční labilita, cholerickejší povaha, neschopnost odhadnout adekvátní reakci. Je nutné vytyčit pravidla chování a soustavně připomínat jejich dodržování.

Prognóza:

Cílem Emily je uplatnit se jako lékařka. Vzhledem k její diagnóze je tento sen bohužel nereálný. Po ukončení povinné školní docházky by dívka mohla studovat praktickou školu dvouletou, či učební obor. Vše za podpory AP. V budoucnu by mohla najít uplatnění na pomocných pracovních pozicích.

6.1.6 RESPONDENT Č. 6

Jméno: Beáta K.

Věk: 11 let

Bydliště: Náchodsko

Škola: Základní škola speciální pro žáky s lehkým mentálním postižením a specifickými vývojovými poruchami chování, Náchodsko

Rodinná anamnéza: matka M. S., 38 let, prodavačka, otec neuveden, sourozenci – starší sestra

Beáta bydlí se svou matkou, jejím přítelem a starší sestrou v malém městském bytě. Vztahy uvnitř rodiny jsou dobré, mají vytvořené silné citové pouto. S biologickým otcem nekomunikuje. Matka s dcerami často absolvuje výlety, její výchovné postupy jsou akceptovatelné. Starší sestra (bez diagnostiky poruch) studuje střední odbornou školu.

Osobní anamnéza:

V předškolním věku byla diagnostikována porucha autistického spektra - AS. Vyskytuje se porucha pozornosti a aktivity, mnohdy odmítá spolupracovat. Projevuje se časová dezorientace, nepamatuje si sled aktivit. Emoční projevy jsou atypické a těžko čitelné, občas dívka reaguje překvapivým a nečekaným způsobem. Během stresové situace dochází k sebestrukci formou škrábání se do krve a trhání si vlasů. Nevyhledává fyzický kontakt a je citlivá na oslovování zdobnělinami. Nevyužívá mimiku a gesta, špatně se orientuje v nonverbální komunikaci.

Školní anamnéza:

Předškolní vzdělávání proběhlo v běžné mateřské škole. Povinnou školní docházku dívka po celou dobu absolvuje je v základní škole speciální. Od třetího ročníku je zde na žádost zákonných zástupců ubytována na školním internátě. Adaptace na školní prostředí a školní internát proběhla v pořádku. Nyní je žákyní čtvrtého ročníku.

Nevyhledává kontakt se spolužáky, při práci vyžaduje klid a samostatné, oddělené pracoviště. Jakmile dojde ke kontaktu s ostatními žáky, Beata často vyhledává konflikty. Fabuluje o chování spolužáků ke své osobě, podezřívá je z krádeží svých osobních věcí. Vzhledem k její časové dezorientaci si pouze nepamatuje, kam si dotyčné předměty schovala. V komunikaci s vrstevníky je značně neobratná, svým nezvyklým chováním u nich vyvolává údiv. Vzhledem k této skutečnosti bývá dívka verbálně napadána.

Její prospěch ve škole je průměrný. Mezi oblíbené předměty patří výtvarná výchova a pracovní činnosti. Velice hezky maluje a ráda tvoří nové dekorace. Během hodin matematiky nespolupracuje, nemá tento předmět ráda a učivo jí přijde velmi obtížné.

Chování:

V chování dívky se projevují typické rysy AS. Vzhledem k diagnóze je chování dobré. Často uniká mimo realitu pomocí smyšlených vzpomínek a báchorek. Po konfliktu trvá na tvrdém potrestání viníků, nedokáže odpouštět. Projevuje se vznětlivé, chvílemi agresivní chování. Pokud ji spolužáci slovně napadají, jedná v afektu, fyzicky je napadne. Během pobytu na školním internátě dochází k viditelnému zlepšení seberegulace.

Prognóza:

Po ukončení základní školy speciální může dívka absolvovat dvouleté vzdělávání v praktické škole. Jelikož ráda tvoří, mohl by ji zaujmout například obor pekaře, kde získá odborné a praktické dovednosti pro výkon povolání pomocného pekaře.

6.1.7 RESPONDENT Č. 7

Jméno: Filip S.

Věk: 12let

Bydliště: Náchodsko

Škola: Základní škola, Náchodsko

Rodinná anamnéza: matka A.S., 38 let, administrativní pracovnice, otec L.S., 37 let, obchodní zástupce, sourozenci – bratr 14 let, sestra 5 let

Filip bydlí se svými rodiči a sourozenci v rodinném domě na okraji města. Vztahy uvnitř rodiny jsou dobré, občasně dochází k potyčkám mezi sourozenci. Rodiče se snaží vést Filipa k samostatnosti a během výchovy jsou důslední.

Osobní anamnéza:

Diagnostikován autismus projevující se narušenou schopností komunikace, chlapec zadržává. Navzdory diagnóze je značně inteligentní. Obtížně se soustředí a velmi špatně se přizpůsobuje změnám. Má vysoké výkyvy nálad a je impulzivní.

Školní anamnéza:

Chlapec navštěvoval běžnou mateřskou školu. Jeho chování zde bylo dobré, nevyhledával kontakt s ostatními dětmi. Do aktivit mateřské školy se zapojoval s pomocí AP.

Povinnou školní docházku nezapočal chlapec příliš dobře. Velmi dlouho se adaptoval na prostředí školy, pedagogy, spolužáky a nové povinnosti. Nyní je žákem šestého ročníku běžné základní školy na Náchodsku. S chlapcem po celou dobu aktivně

spolupracuje AP. Napomáhá v navazování sociálních vztahů a usměrňuje nevhodné chování. Prospěch žáka je dobrý, pracovní tempo je však velmi pomalé, AP ho musí vybízet k vyšší rychlosti. V třídním kolektivu chlapec kontakt nenavazuje, spolužáci o navázání vazby nestojí.

Chování:

Chlapec je dobře vychovaný, slušný. V raném věku se u něho projevovala agresivita. Nedokáže odhadnout, jak se správně chovat v dané situaci. Jeho chování bývá impulzivní, nemyslí na jeho následky.

Prognóza:

Filip doposud nemá stanovený životní cíl. Dle mého názoru by za pomoci AP mohl vystudovat vhodný učební obor a být zaměstnán na méně obtížných pracovních pozicích. Je velmi reálné, že se v dospělosti chlapci podaří osamostatnit od rodičů.

6.1.8 REPENDENT Č. 8

Jméno: Jiří V.

Věk: 13 let

Bydliště: Náchodsko

Škola: Základní škola speciální pro žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami a autismem

Rodinná anamnéza: matka J. V. 51 let, nezaměstnaná, otec – neuveden, sourozence nemá

Jiří žije pouze se svou matkou v malém městském bytě. Otec se od rodiny odstěhoval v okamžiku, kdy byla Jiřímu stanovená diagnóza. Matka je ve výchově syna příliš benevolentní, nedodrжуje doporučené edukační postupy. Díky této skutečnosti chlapec matku příliš nerespektuje.

Osobní anamnéza:

V pěti letech diagnostikován nízkofunkční autismus spojený se středně těžkou mentální retardací. Verbální komunikace nerozvinutá, chlapec pouze vyluzuje nerozpoznatelné zvuky. Ve velké míře se u něho objevuje sebedestrukce, kdy se pěstmi bije do spánkových kostí. Následkem bití jsou kosti částečně zdeformovány. Na ochranu hlavy nosí speciální přilbu, na kterou je velmi fixován.

Školní anamnéza:

Ve čtyřech letech byl chlapec umístěn do běžné mateřské školy. Nezvládl se v ní adaptovat, tudíž byl během několika měsíců umístěn do mateřské školy speciální. Byl zde tichý, nezapojoval se do aktivit, nevyhledával kontakt s vrstevníky. Po doporučení SPC následoval odklad povinné školní docházky.

Povinné školní vzdělávání započal chlapec v základní škole speciální, jež je součástí mateřské školy, kterou předtím navštěvoval. Z tohoto důvodu se nemusel příliš adaptovat na nové prostředí. Nyní je chlapec žákem šestého ročníku. Zde se chová jinak než v přítomnosti své matky. Ve škole jeho chování velmi dobré. Edukace zde probíhá pomocí IVP a zaměřuje se na rehabilitaci chlapce.

Chování:

Mimo školu Jiří neakceptuje dospělé. Vyskytuje se u něho sebedestrukce a občasné i agrese k ostatním osobám. Jelikož je vychováván pouze matkou, útočí pouze na ženy. Z mužů má chlapec respekt. Opakovaně navazuje kontakty s neznámými lidmi, více s muži.

Prognóza:

Zdravotní stav chlapce je nelehký, nikdy nebude schopen sám se o sebe postarat. Po ukončení základního vzdělání by mohl být umístěn do stacionáře, který se zaměřuje na osoby s PAS. Chlapci by se zde dostávalo potřebné péče a mohl by se dále rozvíjet.

6.2 Analýza pozorování

6.2.1 RESPONDENT Č. 1

První standardizované, zjevné pozorování proběhlo v běžné základní škole. Pozorovala jsem již výše zmíněného Jáchyma, který navštěvuje 9. ročník základní školy a po celou dobu výuky spolupracuje s asistentem pedagoga. Pozorování bylo rozděleno do dvou dnů v celkovém rozsahu čtyř vyučujících hodin.

První den jsem byla přítomna na hodině českého jazyka a matematiky. V českém jazyce psali žáci test z literatury, Jáchym byl značně nervózní a projevila se i jeho motorická tiková porucha, během které třese horní polovinou těla a chroptí. Tyto pohyby jsou nekoordinované a nedokáže jim nijak zabránit. Během pozorování jsem zaznamenala nejvyšší výskyt této tikové poruchy ve chvíli, kdy se velmi soustředil. Vrátil se k psaní testu, jehož obsah měl chlapec totožný jako ostatní žáci. Musel odpovídat na rozsáhlé otázky, dokonce ve zkratce popsat vybrané dílo autora. Test byl v rozporu s doporučením speciálně pedagogického centra, které doporučuje kratší zadání a otázky spíše uzavřené. Později jsem s paní učitelkou konzultovala, jak se chlapci tyto testy daří vypracovat a bylo zřejmé, že nedaří. Často byl ohodnocen známkou 3- až 4. Z tohoto přístupu jsem byla velmi zklamaná.

Následovala hodina matematiky, během níž se Jáchym maximálně soustředil. Z jeho chování bylo zřejmé, že má z paní učitelky velký respekt. Dle mého názoru probíhala edukace nadměrně rychlým tempem, které sotva stíhali běžní žáci, natož pak ti, kteří jsou indisponováni. Zpozorovala jsem, že během této hodiny chyběla i aktivní spolupráce mezi AP, chlapcem a vyučující. Jáchym zde nedostával příliš prostoru k projevení svých znalostí a dovedností. Pokud mu vyučující příležitost dala, trvala na pohotové odpovědi. Nebrala zřetel na poruchu autismu, dyslálii a zadržávání, díky kterým chlapec mnohokrát reprodukuje první hlásku slova, nebo před počátkem projevu vyluzuje tiché „mmm“. Paní učitelka tuto poruchu bohužel chápala jako neznalost chlapce a pro získání odpovědi vyvolala dalšího žáka. Tato situace mě velmi mrzela a bylo vidět, že i chlapec a AP jsou rozladěni.

Následující den jsem byla přítomna na vyučovací hodině dějepisu a počítačů. Před učitelkou dějepisu měly žáci velký respekt. Jakmile byl kdokoliv z žáků vyvolán a neznal odpověď, byl značně pokárán. Jáchym byl v průběhu vyučovací hodiny vyvolán pouze jednou a jelikož byl nervózní, vyslovení odpovědi mu opět trvalo. AP ho musela upozornit, aby komunikaci přerušil, pořádně se nadechl a následně odpověď reprodukoval. Posléze se chlapci podařilo zdárně odpovědět, což u něho vyvolalo zřejmý pocit úlevy. Vyučovací hodina na mě působila velmi striktně a byla zde cítit vypjatá atmosféra.

Hodina počítačů byla naopak velmi příjemná. Jáchymovi zadaná práce ubíhala rychle a naplňovala ho. Pomoc AP zde nevyžadoval, ba naopak mu bylo nepříjemné, jakmile se snažila s ním spolupracovat a napomáhat s postupy práce.

Během mého pozorování AP chlapce pravidelně vybízela k započetí zadané práce a usměrňovala jeho nevhodné chování projevované smíchem, zpěvem či schováním se pod lavici. Zápisy z učiva dostával Jáchym nejčastěji v podobě kopií, jedenkrát přinesla paní asistentka notebook, na kterém si psal zápisy sám. Jakmile dostal zápisy již vytištěné, přestal se soustředit na výklad vyučujícího a hrál si s pastelkami, učebnicemi a podobně.

Dle slov AP přihlíží k poruše žáka a IVP nízké procento učitelů. Nejčastěji bývá chlapec prověřován a hodnocen obdobně jako jeho spolužáci. S ohledem na diagnózu je prospěch chlapce velmi dobrý. Právě dobrý prospěch chlapce dle mého názoru pedagogy nenutí k poskytování přiznaných úlev během edukace.

Žáci třídy nehodnotí přítomnost chlapce s PAS špatně. Jsou k němu vlídní a snaží se mu pomoci. Jakmile není přítomná AP, snaží se Jáchyma usměrňovat a napomáhat mu.

6.2.2 RESPONDENT Č.2

Standardizované, zjevné pozorování chlapce se uskutečnilo v prosinci roku 2020 na základní škole speciální, kde je Lukáš žákem devátého ročníku. Pozorování probíhalo jeden den v rozsahu čtyř vyučovacích hodin.

První vyučovací hodinou probíhalo vzdělávání v oblasti matematiky. Učitel s žáky opakoval zaokrouhlování a procvičoval slovní úlohy. Z počátku vyučování se Lukáš na

učivo soustředil. S pomocí AP dokázal vypracovávat jednotlivá zadání. Jakmile znal odpověď na otázku učitele, bez rozmyslu ji vykřikoval. Mnohokrát byl za tento skutek napomenut, bohužel bezvýsledně. V závěru vyučovací hodiny již ztrácel pozornost. Soustavně se otáčel na spolužáky, snažil se s nimi navázat kontakt. Jakmile ho AP povzbuzovala, aby pokračoval v práci spojené se slovní úlohou, dožadoval se odměny. Jeho cílem bylo, aby mu AP poskytla na přestávky mezi jednotlivými vyučovacími hodinami mobilní telefon. Do situace byl nucen zasáhnout učitel, který chlapci důrazně vysvětlil, jaká jsou ve škole pravidla a proč je musí respektovat.

Následující vyučovací hodinu si žáci osvojovali základy českého jazyka. Chlapec zde opět spolupracoval s AP. Jeho soustředění bylo nižší než předchozí hodinu. Bylo to způsobeno i faktem, že hodinu vedla žena, nikoliv muž. Lukáš na sebe během hodiny upozorňoval pomocí vyluzování různých slov a házením osobních věcí. Vyučující spolu s AP se snažily korigovat jeho chování, po určitém čase jej však ignorovaly. Chlapec tak ztratil smysl vyrušování a opět se aktivně účastnil výuky. Stále však pokřikoval a slovně útočil na spolužáky.

Následovaly dvě vyučovací hodiny výtvarné výchovy, kdy bylo chování chlapce neakceptovatelné. Žáci během těchto hodin kreslili zimní krajinu a Lukáš již od počátku odmítal spolupracovat. Neustále opakoval, že chce kreslit jiný obrázek. Vzhledem k jeho naléhání mu učitelka přání splnila. Chlapec byl však uspokojen pouze na krátký okamžik. Později se opět dožadoval svého mobilního telefonu. Jelikož mu jej AP odmítla vydat, konzumoval lepicí tyčinku. Po odebrání lepidla se chlapec svévolně procházel po třídě a spolužákům úmyslně ničil jejich vytvořené obrázky. Vyvolal tak konflikt, který byl nucen řešit třídní učitel. Pouze z jeho osoby má chlapec respekt.

Na pedagogích bylo znatelné, že je chování chlapce již nepřekvapuje. Obdobné situace se prý opakují každý den. Dle jejich názoru, dnešní konflikt vyvolaný Lukášem, nebyl velký. Často se stává, že se chlapec snaží ze školy i utéct.

Pedagogové se zde snaží vyjít chlapci i ostatním žákům vstříc a situace řeší kompromisem. K žákům přistupují dle doporučení psychologů. V určitých situacích na mě chování pedagogů působilo až příliš benevolentně.

6.2.3 RESPONDENT Č. 3

Pozorování Tomáše se uskutečnilo začátkem roku 2021 v základní škole speciální, kde je chlapec žákem pátého ročníku. Pozorování proběhlo v rozsahu dvou vyučovacích hodin.

První vyučovací hodina, na které jsem měla možnost být přítomná, byla vlastivěda, kde si žáci osvojovali informace týkající se Prahy. Ve třídě pomáhala jednotlivým žákům AP, nejčastěji však docházela právě k Tomášovi. Již od počátku vyučování byl chlapec nesoustředěný a soustavně se věnoval jiným činnostem. Maloval si po těle, zpíval a bezdůvodně se smál. AP se posadila k chlapci a snažila se ho přimět, aby tohoto chování zanechal. On její pokyny ignoroval, tvářil se, že ji neslyší. Po dalším naléhání asistentce pedagoga odpověděl, že se takto může chovat z důvodu své retardace. Situaci ukončila až paní učitelka, která chlapci pohrozila kontaktováním matky. Tento incident narušil až polovinu vyučovacích hodin. AP následně chlapci přislíbila odměnu, bude-li jeho chování po zbytek edukace vhodné. Jakmile chlapec vycítil možnost odměny, zanechal okolních aktivit a soustředil se na učivo. Ihned po ukončení vyučovacích hodin se své odměny dožadoval. AP mu poskytla bonbon a chlapec byl uspokojen.

Další vyučovací hodinu probíhala výuka českého jazyka. Lukáš seděl v lavici vedle AP a s její pomocí vypracovával zadané úlohy. Hodina probíhala poklidně, rušil ji pouze náhodný výkřik Lukáše, či jiného žáka. Zlom nastal v okamžiku, kdy dala paní učitelka pokyn k rozdáání opravených testů z předchozí hodiny. Během rozdáání testu jeden z žáků shodil Tomášovi penál z lavice. Tato situace v Tomášovi vyvolal velký hněv. Vulgárně na spolužáka útočil slovy, pokusil se i o fyzický útok. AP ho ihned vyvedla ze třídy a usilovala se o jeho zklidnění. Jakmile se jí to podařilo, vrátili se s chlapcem do třídy. Tomáš vyžadoval omluvu spolužáka, který konflikt způsobil. Po omluvě se Tomáš posadil do lavice a přestal komunikovat.

Pedagogové usilují o nejlepší možnou výchovu a vzdělávání chlapce i přesto, že on sám jim to velmi ztěžuje. Dnešní pozorování mi okomentovali slovy, že chlapec byl bohužel ve špatném rozpoložení již od počátku dne. Spolužáci jeho přítomnost ve třídě akceptují, vazby s ním však nenavazují. Chlapci tato skutečnost vyhovuje.

6.2.4 RESPONDENT Č. 4

Pozorování Šimona se uskutečnilo v měsíci únoru roku 2021, kdy žáci docházeli do škol pouze individuálně. Probíhalo v běžné základní škole na Náchodsku, kde je chlapec žákem třetího ročníku.

Strukturované zjevné pozorování probíhalo v rozsahu dvou vyučovacích hodin. Individuálního vzdělávání se účastnil Šimon a další dva žáci. První hodinu se vzdělávali v oblasti českého jazyka. Paní učitelka s žáky opakovala slovní druhy. Vedle Šimona po celou dobu seděla AP, která mu napomáhala se zadanými činnostmi. Chlapec však její pomoc nevyžadoval, dokázal pracovat samostatně. Po celou dobu vyučovací hodiny byl tichý a soustředil se na výklad paní učitelky, která se soustavně ujišťovala, zda chlapec učivu rozumí.

Následující vyučovací hodinu se žáci vzdělávali v matematice. Opakovali malou násobilku. Šimon byl během této hodiny opět soběstačný. Jakmile ho paní učitelka požádala o vypočítání příkladu, provedl zadaný úkol a jeho výsledek byl vždy správný.

AP mě později informovala, že během individuálního vzdělávání nevykazuje chlapec žádné potíže. Během běžné výuky se u něho objevuje emoční labilita. Téměř každý den chlapec bezdůvodně pláče či se směje a AP je nucena s ním odejít na chodbu a jeho emoce zkrotit. Dále mi poskytla informace o stresovém chování chlapce. Jakmile je chlapec ve velkém stresu, např. z testu, pomočuje se. Pedagogové jsou k chlapci vstřícní, avšak vzhledem k jeho vysoké inteligenci mu neposkytují podpůrná opatření v náležitém rozsahu. Mé pozorování proběhlo v pořádku, nezaznamenala jsem žádné špatné chování vůči chlapci.

6.2.5 RESPONDENT Č. 5

Standardizované, zjevné pozorování Emily proběhlo v únoru 2021. Dívku jsem pozorovala během dvou individuálních vyučovacích hodin v základní škole, kterou navštěvuje. Momentálně je žákyní pátého ročníku.

Na vzdělávání byli přítomni celkem čtyři žáci. První vyučovací hodinu probíhalo vzdělávání v oblasti matematiky. Emily po celou dobu napomáhala AP, která seděla

přímo vedle ní. Jelikož byla dívka ve škole přítomna po delším časovém úseku, měla potřebu soustavně vyprávět příběhy, které zažila během distanční výuky. AP ji musela neustále vybízet, aby se soustředila na učivo. Žáci se učili dělení dvojciferným číslem, což dívce dělalo menší obtíže. Soustavně pokládala otázky paní učitelce či AP, jak má během počítání postupovat. Jakmile však znala odpověď na otázku paní učitelky, bez rozmyslu ji vykřikla. Bylo zřejmé, že se dívka snaží a je jí ve škole příjemně.

Druhou vyučovací hodinu se žáci vzdělávali v oblasti českého jazyka. Opakovali vyjmenovaná slova formou doplňovacích cvičení. Soustředění dívky bylo znatelně nižší než předchozí vyučovací hodinu. V průběhu hodiny na sebe mnohokrát strhávala pozornost, vyluzovala obtížně identifikovatelné zvuky a tančila. Jakmile ji AP napomenula, dívka se bránila slovy, že není momentálně zvyklá sedět dlouho dobu v lavici, proto si musí protáhnout tělo. Bylo zřejmé, že dívka má tendence odpovídat na vše a soustavně se obhajuje. Během vypracování zadaných úloh probíhala aktivní spolupráce s AP. Dívka učivo dostatečně chápala a u AP si pouze ověřovala správnost odpovědi. Vztah mezi dívkou a AP byl laskavý. Asistentka dívce striktně vymezovala pravidla chování, zároveň však byla empatická.

Pozorování proběhlo v příjemné atmosféře. Vyučující i AP k dívce přistupovaly dle doporučených edukačních postupů. Díky probíhající distanční výuce dochází dívka do školy jednou za 14 dní na dvě vyučovací hodiny. Vzhledem k této omezené docházce je její chování lepší, než je tomu obvykle.

6.2.6 RESPONDENT Č. 6

Pozorování Beáty se uskutečnilo začátkem roku 2021 v základní škole speciální, kde je dívka žákyní čtvrtého ročníku. Probíhalo v rozsahu dvou vyučovacích hodin.

První vyučovací hodinu probíhalo vzdělávání v oblasti přírodovědy. Výklad paní učitelky byl zaměřený na rostliny a jejich druhy. Ve třídě byla přítomna AP, která aktivně spolupracovala s Beátou i ostatními žáky. AP dívce nabídla, že se posadí vedle ní a budou pracovat společně. Dívka tento návrh odmítla. Raději seděla v lavici samostatně a soustředila se na výklad paní učitelky. Žáci dostali k vypracování křížovku zaměřenou na rostliny. Dívka k vypracování tohoto úkolu přistupovala svědomitě a její výsledky byly

dobré. Vyučovací hodina probíhala velmi klidně. Během pauzy mezi jednotlivými hodinami však došlo ke konfliktu mezi dívkou a spolužákem. Spolužák hlasitě poukazoval na dívčiny potíže a soustavně se jí posmíval. Dívka reagovala impulzivně a chlapce slovně napadla. Situaci uklidnila vyučující, která byla celému konfliktu přítomná. Žákům vysvětlila, že každý v této škole je něčím odlišný a upozornila je, jak se k sobě mají navzájem chovat.

Dále jsem byla přítomna na hodině výtvarné výchovy. Vzhledem k předchozímu konfliktu byla dívka podrážděná a soustavně si stěžovala, že ji nikdo nemá rád. Situaci s ní řešila AP. Jelikož je výtvarná výchova dívky oblíbeným předmětem, časem se aktivně zapojila do výuky a kreslila obrázek. Soustavně však hovořila s AP o situaci ve třídě a poučovala ji, jak by se k její osobě měli ostatní žáci chovat. Obrázek, který byl výsledkem její tvorby, se velmi povedl, dostalo se jí pochvaly ze strany pedagogů. Z chování dívky bylo zřejmé, že má z pochvaly radost.

Edukace probíhala po celou dobu pozorování dle potřeb dívky. Pedagogové se snažili dívku motivovat a zapojovat si do činností. Byla zde navázána aktivní spolupráce vyučujícího, asistenta pedagoga a žáků. Mimo výše zmíněný konflikt Beáta se spolužáky kontakt nenevázala.

6.2.7 RESPONDENT Č. 7

Strukturované, zjevné pozorování Filipa se uskutečnilo na počátku roku 2021. Probíhalo po dobu dvou vyučovacích hodin v běžné základní škole, kde je chlapec žákem šestého ročníku. Pozorování proběhlo během individuální výuky při velmi nízkém počtu žáků.

Žáci docházejí do školy individuálně jednou za týden a opakují s paní učitelkou učivo, které se učí doma. První vyučovací hodina byla matematika a žáci opakovali zlomky, které probírali předchozí týden. Filip byl klidný a poslouchal výklad paní učitelky. Jeho pozornost často přecházela od učiva k jiným činnostem. Hrál si se svým penálem, přerovnával si v něm pastelky a z okna pozoroval, co se děje mimo objekt školy. AP ho neustále vybízela, poslouchal paní učitelku a soustředil se na učivo. Jakmile měl vypočítat

příklad, byl jeho výsledek správný. Během této činnosti pomoc AP odmítal, chtěl vše provádět sám.

Následující hodinu byl český jazyk, kdy žáci procvičovali koncovky podstatných jmen. Během této hodiny chtěl chlapec opět pracovat samostatně. AP mu pomáhala pouze s orientací v knize a pracovním sešitě. Jakmile byl vyvolán a odpověděl špatně, paní učitelka ho opravila a důkladně mu odůvodnila, která koncovka se má použít. Ke konci vyučovací hodiny bylo znatelné, že chlapec je již unavený. Jeho pozornost klesala a tempo bylo pomalejší než doposud. Také pozoroval hodiny a propočítával, za kolik minut bude vyučovací hodina končit.

AP mi později sdělila, že během běžné výuky je chování chlapce odlišné. Unavený bývá až během posledních vyučovacích hodin a jeho aktivita v hodinách není tak vysoká, jako během mého pozorování. Pedagogové během edukace přihlížejí k jeho diagnóze a pokud je chlapec již unavený, povolí mu, aby se například prošel po chodbě, nebo vynechal nějaké procvičování. Kvůli svému zadržávání chlapec nebývá ústně zkoušený, ověřování znalostí u něho probíhá formou testů, kde jsou nejčastěji obsaženy uzavřené odpovědi.

6.2.8 RESPONDENT Č. 8

Poslední pozorování se uskutečnilo v únoru 2021 v základní škole speciální. Jiří je zde žákem šestého ročníku. Je vzděláván podle rehabilitačního vzdělávacího programu. Dále s ním soustavně spolupracuje AP. Pozorování probíhalo v rozsahu dvou vyučujících hodin.

Vzdělávání chlapce pobíhá zcela odlišně než u jiných žáků. Během vyučovací hodiny chlapci se všemi činnostmi napomáhala AP a bylo zřejmé, že mají s chlapcem vytvořený milý vztah. Edukace probíhala formou hry, kdy AP chlapci položila na koberec plastové kelímky v odlišných barvách a velikostech. Úkolem chlapce bylo poskládat tyto kelímky do sebe. Činnost chlapce bavila, vykonával ji tedy mnohokrát za sebou. Další aktivitou byla stavba kostek. Dostal za úkol z přiložených dřevěných kostek postavit vysokou věž.

Tento úkol už šel chlapci pomaleji. Jakmile na sebe postavil více než čtyři kostky, věž mu spadla. Tato situace chlapce rozhněvala a v tomto výkonu již nechtěl pokračovat.

Následovala pauza, během které žáci svačili. Paní učitelka a AP vybídly žáky, aby si umyli ruce a posadili se ke stolu. U hygieny i konzumace svačiny musela AP chlapci pomáhat. Po této odmlce zůstal Jiří u stolu a kreslil si. Běžně prý kreslí pouze čáry, dnes se však pokoušel i o kolečka. Pravděpodobně to bylo díky mé přítomnosti.

Poslední aktivita, kterou jsem měla možnost pozorovat, bylo přebírání drobných korálků. Tato činnost u chlapce rozvíjí jemnou motoriku a velmi ho baví. V krabičce dostal přibližně deset barev a druhů korálků, které pomalu třídil. Bylo zjevné, že ho tato aktivita velmi baví a zvládl ji i bez pomoci AP.

Pedagogové vedou Jirku k soběstačnosti. Jakmile přijde se spolužáky procházky, musí se sám převléct a srovnat si oblečení. Současně ho i motivují formou odměny. Na chlapci je znatelné, že čas ve škole tráví rád. Stále se usmíval a plácál se na hrudníku, což u něho znamená projevení radosti. Edukace probíhá dle stanovených postupů a doporučení.

Tabulka č. 1: Vybavení ZŠ

	Modernizace školy	PC/smart board ve třídě	Relaxační místnost	Zahrada	Tělocvična
a	ne	ano	ne	prostorná	prostorná
b	ne	ne	ano	prostorná	prostorná
c	částečná	ano	ne	velmi malá	prostorná
d	částečná	ano	ne	velmi malá	dostačující
e	ano	ne	ano	prostorná	malá

Poznámka:

a = ZŠ respondenta č. 1, č. 5

b = ZŠ respondenta č. 2, č. 3, č. 6

c = ZŠ respondenta č. 4

d = ZŠ respondenta č. 7

e = ZŠ respondenta č. 8

Tabulka č. 2: Poskytování poradenských služeb respondentům

	Speciální pedagog	Výchovný poradce	Metodik prevence	Psycholog	Logoped
a	1-2krát ve školním roce	ne	ne	ne	ne
b	pravidelně	pravidelně	pravidelně	pravidelně	pravidelně
c	nepravidelně	ne	ne	ne	ne
d	pravidelně	nepravidelně	nepravidelně	pravidelně	pravidelně
e	pravidelně	pravidelně	nepravidelně	pravidelně	pravidelně

Poznámka:

a = ZŠ respondenta č. 1, č. 5

b = ZŠ respondenta č. 2, č. 3, č. 6

c = ZŠ respondenta č. 4

d = ZŠ respondenta č. 7

e = ZŠ respondenta č. 8

Tabulka č. 3: Přístup pedagogů k žákům

	Uvážení diagnózy	Socializace do kolektivu	Intervence	Motivace	Jednání
a	slabé	ano	ne	nízká	neadekvátní
b	ano	ano	ano, pravidelná	nízká	adekvátní
c	slabé	ano	ne	střední	neadekvátní
d	ano	ano	nepravidelná	vysoká	adekvátní
e	ano	ano	ano	vysoká	adekvátní

Poznámka:

a = ZŠ respondenta č. 1, č. 5

b = ZŠ respondenta č. 2, č. 3, č. 6

c = ZŠ respondenta č. 4

d = ZŠ respondenta č. 7

e = ZŠ respondenta č. 8

Tabulka č. 4: Vzdělávání žáků

	Úroveň vzdělávání	Využití pomůcek	Forma prověřování	Edukace dle IVP žáka	Hodnocení
a	velmi vysoká	slabé	písemná, ústní	částečná	kvantitativní
b	nízká	ano	více ústní	ano	kvantitativní
c	velmi vysoká	slabé	písemná, ústní	částečná	kvantitativní
d	vysoká	ano	písemná, ústní	ano	kvantitativní
e	adekvátní	ano	ústní	ano	kvalitativní

Poznámka:

a = ZŠ respondenta č. 1, č. 5

b = ZŠ respondenta č. 2, č. 3, č. 6

c = ZŠ respondenta č. 4

d = ZŠ respondenta č. 7

e = ZŠ respondenta č. 8

7 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Vzdělávání žáků v běžné základní škole a v základní škole speciální je velmi rozdílné. V běžné základní škole pedagogové často opomíjejí diagnózu dítěte a přistupují k němu obdobně jako k ostatním dětem. Analýza probíhala ve třech odlišných základních školách a ve dvou z nich pedagogové neposkytovali žákům se speciálními vzdělávacími potřebami podpůrná opatření v takové míře, v jaké je stanovuje IVP, či doporučuje SPC. Pedagogové často očekávají, že žáci s poruchou se budou chovat stejně, jako žáci bez poruch, proto na ně mnohdy mívají přehnaně vysoké nároky.

V základní škole speciální je edukace více uzpůsobena možnostem dětí a přístup pedagogů je zde více individuální. Žákům se zde dostává více motivace, což je pro jejich rozvoj velice důležité. V běžné základní škole jsou vědomosti žáka s PAS porovnávány s vědomostmi žáků, kteří nevykazují žádné poruchy. Toto porovnání však postrádá adekvátní validitu. Žáci zde mohou ztratit motivaci, jelikož pouze zřídka dosáhnou stejných výsledků jako jejich spolužáci. Naopak v základní škole speciální mají všichni žáci specifickou poruchu učení, tudíž mezi nimi nejsou velké rozdíly a mohou se vzájemně motivovat.

Podobný rozdíl shledávám i v navazování sociálních vztahů uvnitř třídního kolektivu. V klasické základní škole je pro žáky s PAS navázání kontaktu obtížnější než pro žáky základní školy speciální. Je to způsobeno odlišným psychickým vývojem žáků.

Úroveň vzdělávání v základní škole speciální je samozřejmě nižší než v běžné základní škole. V běžné základní škole si žáci s PAS osvojují velké množství informací a dovedností, které bohužel mnohdy zapomenou nebo je nejsou schopni využít v běžném životě. V základní škole speciální se vzdělávání zaměřuje převážně na ukotvení základních informací a dovedností, které žáci ve svém životě mají šanci využít. Je otázkou, který typ edukace lze považovat za efektivnější.

8 ZÁVĚR

Tématem této bakalářské práce byl autismus u dětí školního věku a vzdělávání dětí s PAS v okrese Náchod. Téma práce bylo obsaženo jak v teoretické části, kde byla popsána porucha, vhodné metody během výchovy a vzdělávání dětí s PAS, tak i praktické části práce, kde se porovnávalo vzdělávání žáků z běžné základní školy a ze základní školy speciální.

Hlavní cíl bakalářské práce spočíval v porovnání vzdělávání žáků s PAS a byl naplněn v praktické části práce, konkrétně v kvalitativně orientovaném výzkumu metodou standardizovaného, zjevného pozorování.

Teoretická část přináší hlubší seznámení s poruchou autismu, jejím charakterem, diagnostikou a chováním dětí s PAS. Dále detailně popisuje vhodnou výchovu autistů. Kdy je třeba dítě pochválit a motivovat formou odměny, nebo naopak kdy je třeba je za nevhodné chování pokárat a uložit mu přiměřený trest. Ve stejné kapitole byla popsána činnost autistů ve volném čase a navrženy vhodné aktivity. Poslední kapitola seznamuje s předškolním a základním vzděláváním autistů, s jednotlivými typy škol a vhodnými edukačními metodami.

V praktické části práce byl pomocí kvalitativní metody kazuistiky a standardizovaného, zjevného pozorování realizován pedagogický výzkum. Bohužel vzhledem k současně probíhající pandemii koronaviru, která má za následek omezenou činnost základních škol, nebylo možné provádět standardizované, zjevné pozorování v delším časovém úseku. Cílem praktické části bakalářské práce bylo porovnat vzdělávání žáků s PAS, v běžné základní škole a v základní škole speciální. Porovnání bylo provedeno a praktická část práce tak splnila svůj účel.

Autismus je v naší společnosti často znám pouze povrchně, proto by tato bakalářská práce mohla být prospěšná všem, kteří se chtějí s touto problematikou blíže seznámit a osvojit si vhodné metody výchovy dětí s PAS. Porovnání vzdělávání by mohlo vést k zamyšlení, zda je integrace autistů do běžných základních škol vhodná a zda jsou v běžné základní škole naplněny všechny potřeby dětí s PAS.

Výchova a edukace autistů je velmi obtížná a je nutné neustále klást důraz na individualitu. Bylo by vhodné, aby vyšší míru individuality využili během edukace i pedagogové v běžných základních školách. Zároveň bych doporučila proškolení vyučujících a asistentů pedagoga běžných základních škol, kteří se aktivně podílejí na výchově a vzdělávání autisty. Toto proškolení by mohlo předejít nevhodným přístupům k dítěti a pedagogovi by poskytlo vyšší míru empatie.

Poslední doporučení: zvýšit motivaci během vzdělávání jak u žáků s PAS, tak u ostatních žáků. Díky nízké míře motivace žáci nemají zájem o své další vzdělávání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BAZALOVÁ, Barbora. *Autismus v edukační praxi*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1195-2.

BROŽOVÁ, *Strategie a metody výuky dětí s autismem a dalšími vývojovými poruchami: Příručka pro učitele i rodiče*. ISBN 978-80-7367-898-2.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024753263.

PÁTÁ, Perchta Kazi. *Mé dítě má autismus*. Praha: Grada, 2007. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2185-9.

SLÁDEČKOVÁ, Soňa a Irena SOBOTKOVÁ. *Dětský autismus v kontextu rodinné resilience*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4219-8.

STRUNECKÁ, Anna. *Přemůžeme autismus?*. Petrovice: ProfiSales, 2016. ISBN 978-8087494-23-3.

ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. *Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4369-1.

THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

VOCILKA, Miroslav. *Autismus a možnosti výchovné praxe*. První. Nádražní 19, 150 00 Praha 5: Septima, 1995. ISBN 80-85801-58-2.

VOSMIK, Miroslav. *Inkluze a kariérové poradenství*. Praha: Raabe, [2018]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-357-5.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BEYER, Jannik a Lone GAMMELTOFT. *Autism and play*. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, c2000. ISBN 978-1853028458. BEYER, Jannik a Lone GAMMELTOFT. *Autismus a hra: příprava herních aktivit pro děti s autismem*. Přeložil Miroslava JELÍNKOVÁ, 2006. Praha: Portál, 2006. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7367-157-3.

BLEACH, Fiona. *Everybody is Different : A Book for Young People Who Have Brothers or Sisters with Autism*. Tweede drunk. United States: Autism Asperger Publishing Co,US, 2002. ISBN 1931282064. BLEACH, Fiona. *Každý jsme jiný: kniha pro všechny kluky a holky, kteří mají sourozence s autismem*. Přeložil Lucie BĚLOHLÁVKOVÁ, přeložil Veronika ŠPORCLOVÁ. Praha: APLA, 2011. ISBN 978-80-260-2431-6.

DE CLERCQ, Hilde. *Is dit een mens of een beest?*. Tweede drunk. Uitgeverij Houtekiet, Vrijheidstraat 33, B-2000, Antwerpen: Copyright©, 2002. ISBN 9789052405117. DE CLERCQ, Hilde. *Mami, je to člověk, nebo zvíře?: myšlení dítěte s autismem*. Vyd. 2. Přeložil Miroslava JELÍNKOVÁ. Praha: Portál, 2011. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-888-3.

GRIFFIN, Simone a Dianne SANDLER. *Motivate to communicate!: 300 games and activities for your child with autism*. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2010. ISBN 9781849050418. GRIFFIN, Simone a Dianne SANDLER. *300 her pro děti s autismem: rozvíjení komunikačních a sociálních dovedností*. Přeložil Miroslava JELÍNKOVÁ. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0177-9.

MILLER, Arnold a Theresa SMITH. *101 tips for parents of children with autism: effective solutions for everyday challenges*. London: Jessica Kingsley Publishers, [2014]. ISBN 978-1849059602. MILLER, Arnold a Theresa C. SMITH. *101 tipů pro rodiče dětí s autismem: účinná řešení každodenních problémů*. Přeložil Miroslava JELÍNKOVÁ. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1106-8.

SCHOPLER, Eric, Robert Jay REICHLER a Margaret LANSING. *Individualized Assessment and Treatment for Autistic and Developmentally Disabled Children: Psychoeducational Profile-Revised*. United States: Pro Ed; F First Edition Used, 1990.

ISBN 978-0890792384. SCHOPLER, Eric, Robert Jay REICHLER a Margaret LANSING. *Strategie a metody výuky dětí s autismem a dalšími vývojovými poruchami: příručka pro učitele i rodiče*. Vyd. 2. Přeložil Miroslava JELÍNKOVÁ, přeložil Věra POKORNÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-898-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Dokumenty [online]. © 2013 – 2021 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakony>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY: Epidemie koronaviru [online]. Vláda ČR (c), 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/>

Zákony.cz: Zákony [online]. Heagl, © 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.zakony.cz/>

Zákony pro lidi: Sbirka zákonů [online]. © AION CS, 2021 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/>

SEZNAM ZKRATEK

AP – Asistent pedagoga

AS – Aspergerův syndrom

IVP – Individuální vzdělávací plán

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

NAUTIS – Národní ústav pro autismus, z. ú.

PAS – Poruchy autistického spektra

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

RVP – Rámcový vzdělávací program

SPC – Speciálně pedagogické centrum

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Vybavení ZŠ.....	57
Tabulka č. 2: Poskytování poradenských služeb respondentům	58
Tabulka č. 3: Přístup pedagogů k žákům	59
Tabulka č. 4: Vzdělávání žáků	60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – IVP žáka s PAS.....	I
---------------------------------	---

Příloha A – IVP žáka s PAS

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka			
Datum narození			
Bydliště			
Škola			
Ročník		Školní rok	

ŠPZ, které vydalo doporučení pro IVP			
Kontaktní pracovník ŠPZ			
Školská poradenská, zdravotnická a jiná zařízení, která se podílejí na péči o žáka	Psychiatrická ambulance Hradec Králové Psychologická ambulance Rychnov nad Kněžnou		

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP ze dne:	11. 6. 2019
Zdůvodnění:	
Diagnóza dětský autismus, vokální tiková porucha, porucha aktivity a pozornosti. Přetrvává specifická vývojová porucha učení – dysgrafie. V řeči dyslalie a zadržávání. Problém je soustředění na výuku – pozornost je krátkodobá, odbíhavá, obtížné zahajování práce, malá aktivita ve výuce. Zvýšená unavitelnost. Sklony k afektivnímu chování.	

Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka (cíle IVP):	<ul style="list-style-type: none"> - zlepšení pozornosti a koncentrace - zlepšení motivace pro školní práci - rozvoj sociálních dovedností - rozvoj schopnosti týmové spolupráce - korekce afektivního chování
--	---

Předměty, jejichž výuka je realizována podle IVP:	Všechny vyučovací předměty
---	----------------------------

Podpůrná opatření (specifikace stupňů podpůrných opatření)	
Metody výuky (pedagogické postupy)	Jednoduchý a jasný výklad učiva, ověřit si jeho pochopení, využívání názorných pomůcek a prostředků, obrázkových knih, schémat, kontrola porozumění čteného textu, částečně kopírované zápisy, nácvik sociálních dovedností, možnost motorického uvolnění. Motivační metoda (pochvala, práce se silnými stránkami)
Úpravy obsahu vzdělávání	Ne

Úprava očekávaných výstupů vzdělávání	Ne
Organizace výuky	Pomoc asistenta pedagoga v běžné třídě
Způsob zadávání a plnění úkolů	<ul style="list-style-type: none"> - srozumitelné a stručné zadání činnosti - kontrola porozumění zadanému úkolu - možnost někdy úkol zkrátit nebo využít doplňovací cvičení
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	<ul style="list-style-type: none"> - jasná a srozumitelná pravidla ověřování - délku písemných testů volit dle individuálních potřeb žáka - volit spíše uzavřené otázky (jednoznačné odpovědi) - po písemném testu ještě možnost ústního doplnění a opravy
Hodnocení žáka	Klasifikačním stupněm, průběžně motivační pochvala
Pomůcky a učební materiály	Obrázkové encyklopedie, výukové programy, deskové hry, tabulky, přehledy učiva
Podpůrná opatření jiného druhu	
Personální zajištění úprav průběhu vzdělávání (asistent pedagoga, další pedagogický pracovník)	Asistent pedagoga
Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka	
Spolupráce se zákonnými zástupci žáka	Systematická kontrola školní i domácí práce, komunikace v žákovské knížce, spolupráce se školou formou pravidelných konzultací s učiteli a asistentem pedagoga
Dohoda mezi žákem a vyučujícím	Ne

Podrobný popis pro jednotlivé vyučovací předměty, ve kterých jsou uplatňována podpůrná opatření (Je-li potřeba specifikovat)

	Není třeba specifikovat

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Markéta Kuřátková

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Autismus u dětí školního věku a vzdělávání autistických dětí v okrese Náchod

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 55

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 10

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 6

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: PeadDr. Věra Kovářiková, Ph.D